

„DNB Latvijas barometra” apraksts

„DNB Latvijas barometrs” ir Latvijas iedzīvotāju noskaņojuma, viedokļu un attieksmes pret dažādiem sociāliem, ekonomiskiem u.c. jautājumiem pētījums, kurš ietver arī dažādu sfēru pazīstamu ekspertu vērtējumu un cēloņsakarību analīzi.

„DNB Latvijas barometrs” tiek veidots katru mēnesi, un tajā tiek pētītas konkrētā brīža aktuālākās norises. Paralēli katrā no aptaujām sabiedrībai tiek uzdots arī indikatoru jautājumu kopums, kas norāda uz vispārējā sabiedrības noskaņojuma izmaiņām.

Dati tiek iegūti SKDS Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju aptaujā, veicot tiešās intervijas respondentu dzīves vietās. Ar stratificētās nejaušās izlases metodi katru mēnesi tiek aptaujāti ne mazāk kā 1000 respondenti vecumā no 18 līdz 74 gadiem visā Latvijā. Izlase ir reprezentatīva attiecībā pret ģenerālo kopumu. Pētījuma statistiskā kļūda kopējiem atbilžu sadalījumiem nepārsniedz + / - 3% robežas.

„DNB Latvijas barometra” Nr.77 satura rādītājs

Informācija par „DNB Latvijas barometru”	1
I DAĻA - INDIKATORI	
Kopējais sabiedrības noskaņojums	3
Tagadnes un nākotnes vērtējums	3
Kopējās situācijas attīstības vērtējums	4
Latvijas ekonomikas stāvokļa vērtējums	4
Ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums	6
Iespēju atrast labu darbu vērtējums	7
Valdības darba vērtējums	7
II EKSPERTU KOMENTĀRI PAR INDIKATORIEM	
Arnis Kaktiņš, Andris Piebalgs, Agnese Rutkovska, Pēteris Strautiņš, Inna Šteinbuka, Andris Vilks, Roberts Zīle	8
III DAĻA – NĀKOTNES PROGNOZES	
Prognožu par personisko ienākumu līmeņa izmaiņām piepildīšanās	12
Prognožu par Latvijas ekonomisko izaugsmi piepildīšanās	14
Prognozes Latvijas nākotnei	16
Prognozes par vidējo algu Latvijā	18
IV DAĻA – EKSPERTU KOMENTĀRI PAR NĀKOTNES PROGNOZĒM	
Uldis Augulis, Arnis Kaktiņš, Valts Kalniņš, Artis Kampars, Līga Meņģelsone, Andris Piebalgs, Agnese Rutkovska, Pēteris Strautiņš, Inna Šteinbuka, Andris Vilks	19
PIELIKUMI	
Aptaujas tehniskā informācija	25
Aptaujā izmantotā anketa	26

„DNB Latvijas barometra” Nr.77 vajadzībām veikto aptauju tehniskā informācija

Aptaujas dati iegūti pētījumu centra SKDS Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju aptaujā laika posmā no 09.01.2015. līdz 24.01.2015. Ar stratificētās nejaušās izlases metodi, veicot tiešās intervijas respondentu dzīves vietās, tika aptaujāti 1000 respondenti vecumā no 18 līdz 74 gadiem visā Latvijā.

I DAĻA – INDIKATORI

„DNB Latvijas barometra” Nr.77 galvenie rezultāti

2015.gads iedzīvotāju skatījumā ir iesācies gan ar vērtējumu kritumiem, gan ar kāpumiem. Lielākais optimisma pieaugums ir vērojams kopējās situācijas attīstības vērtējumā, bet lielāko kritumu ir piedzīvojis darba izredžu vērtējums. Tiesa, jāmin, ka visi kopējie indeksi janvārī ir nedaudz uzlabojušies.

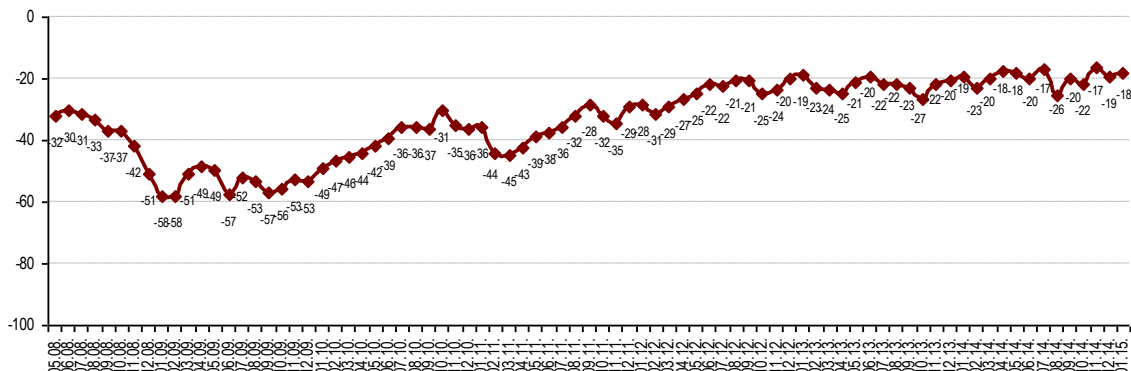
- Kā jau tika minēts, 2015.gada janvārī iedzīvotāji **kopējās situācijas attīstību** ir vērtējuši optimistiskāk nekā pirms mēneša: indekss no -21 ir pakāpies līdz -11, kas ir augstākais novērotais rādītājs „DNB Latvijas barometra” pētījumu vēsturē.
- Būtiskas izmaiņas nav vērojamas **pašreizējā ekonomikas stāvokļa** vērtējumā: gan 2015.gada janvārī, gan 2014.gada decembrī indekss bija -29. Tikai 3% aptaujāto iedzīvotāju uzskatīja, ka pašreizējā ekonomiskā situācija ir laba, ievērojami biežāk (50%) pausts viedoklis, ka tā ir slikta.
- Optimistiskāk noskaņoti 2015.gada janvārī iedzīvotāji bijuši, vērtējot **Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņas** un sniedzot tās **attīstības prognozes**: Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu virziena indekss ir pakāpies par četriem punktiem (no -20 līdz -16), savukārt Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes indekss ir gājis uz augšu par pieciem punktiem (no -5 līdz 0).
- Kritiskāki vērtējumi nekā pirms mēneša sniegti **pašreizējai ģimenes materiālajai situācijai**: indekss 2015.gada janvārī ir samazinājies līdz -17 (2014.gada decembrī tas bija -13). Pozitīvus vērtējumus ģimenes finansiālajam stāvoklim sniedza 9%, bet negatīvus – 37%.
- Arī runājot par **ģimenes materiālo stāvokli pēc gada**, iedzīvotāji bijuši nedaudz pesimistiskāki nekā pirms mēneša: indekss ir nokrities par vienu punktu (no +5 līdz +4). Kopumā 22% uzskatīja, ka pēc gada viņu finansiālā situācija būs kļuvusi labāka. Pretēju viedokli pauda 13%.
- Saskaņā ar aptaujas rezultātiem, 6% respondentu norādīja, ka **izredzes atrast Latvijā labu darbu** ir labas. Par sliktām tās uzskatīja 66%. Darba izredžu vērtējuma indekss 2015.gada janvārī bija -46 (2014.gada decembrī: -41).
- Vērtējot **valdības sniegumu**, ar to apmierināti bija 23%. Ievērojami biežāk respondenti pret valdības darbu bija noskaņoti kritiski (67%). Valdības darba indekss 2015.gada janvārī ir samazinājies no -30 līdz -31.

Mēneša laikā notikušās izmaiņas (12.2014.-01.2015.)	
KOPĒJIE INDEKSI	izmaiņas punktos
Kopējā noskaņojuma INDEKSS	 +1
Tagadnes vērtējuma INDEKSS	 +1
Nākotnes vērtējuma INDEKSS	 +2
APAKŠINDEKSI	izmaiņas punktos
Kopējās situācijas attīstības vērtējums	 +10
Pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējums	 0
Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu vērtējums	 +4
Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes	 +5
Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums	 -4
Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes	 -1
Darba izredžu vērtējums	 -5
Valdības darba vērtējums	 -1

Tabulā attēlotas mēneša laikā notikušās izmaiņas (starpība punktos) "DNB Latvijas barometra" ietvaros mērītajos indeksos. Visi indeksi var svārstīties no +100 (visi vērtējumi pozitīvi) līdz -100 (visi vērtējumi negatīvi).

Kopējais sabiedrības noskaņojums

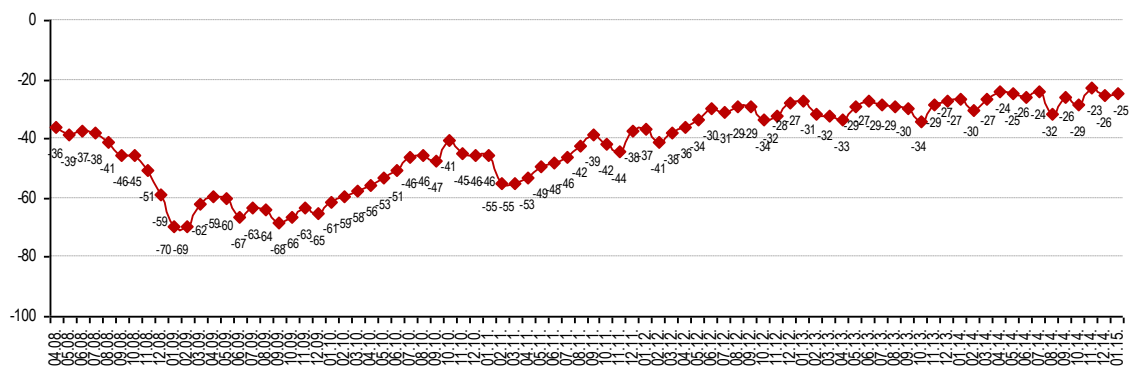
Kopējā noskaņojuma INDEKSS

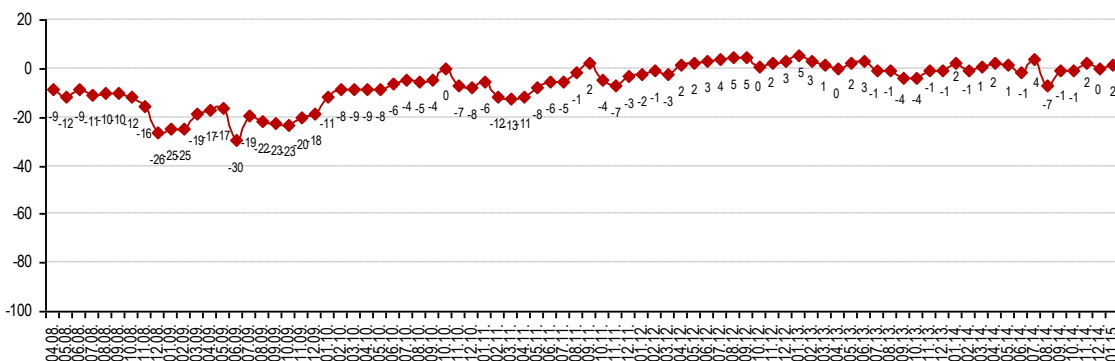
Saskaņā ar „DNB Latvijas barometra” Nr.77 rezultātiem 2015.gada janvārī iedzīvotāju noskaņojums ir bijis aptuveni tāds pats kā 2014.gada decembrī: Kopējā noskaņojuma indekss ir tikai nedaudz uzlabojies (par vienu punktu uz augšu) un janvārī ir -18 (decembrī tas bija -19).

Tagadnes un nākotnes vērtējums

Tagadnes vērtējuma INDEKSS

Nākotnes vērtējuma INDEKSS

Par vienu punktu ir pakāpies arī iedzīvotāju vērtējums tagadnei: Tagadnes vērtējuma indekss janvārī ir pakāpies no -26 līdz -25. Noskaņojuma uzlabošanās vērojama arī iedzīvotāju cerībās par nākotni: Nākotnes vērtējuma indekss ir pakāpies no 0 2014.gada decembrī līdz +2 2015.gada janvārī, un šobrīd ir 2014.gada novembra līmenī (kad indekss bija +2).

Kopējā noskaņojuma indekss ir aprēķināts, balstoties uz „DNB Latvijas barometra” iegūtajiem rādītājiem par iedzīvotāju attieksmi pret kopējo situāciju Latvijā, valdības darbu, ekonomikas stāvokli un tā attīstības tendencēm, darba iespējām, kā arī iedzīvotāju materiālā stāvokļa pašvērtējumu. Kopējā noskaņojuma indekss ir iegūts no 8 apakšindeksiem, kas detalizētāk analizēti tālāk materiālā. Indekss var svārstīties no +100 (visi vērtējumi pozitīvi) līdz -100 (visi vērtējumi negatīvi).

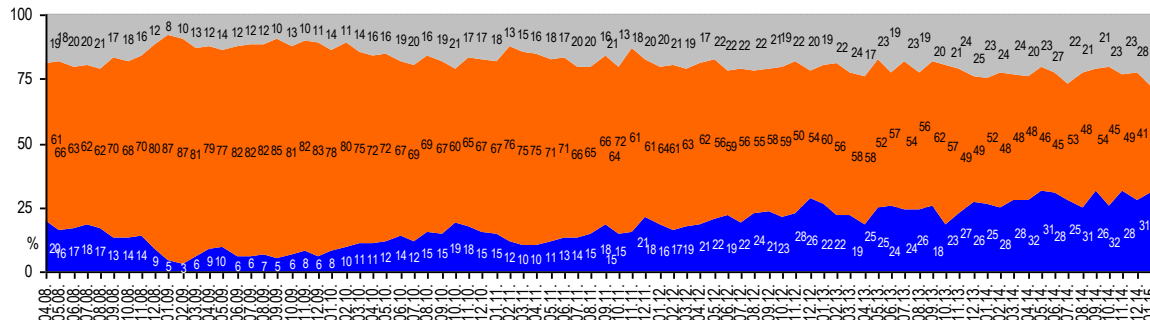
Tagadnes vērtējuma indekss tiek aprēķināts kā vidējais rādītājs no 6 apakšindeksiem (kopējās situācijas attīstības vērtējuma, pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējuma, ekonomikas stāvokļa izmaiņu virziena, pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējuma, darba izredžu vērtējuma un valdības darba vērtējuma indeksa). Nākotnes vērtējuma indekss tiek aprēķināts kā vidējais rādītājs no 2 apakšindeksiem (Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes un ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes).

Kopējās situācijas attīstības vērtējums

Vai, Jūsuprāt, situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā vai nepareizā virzienā?

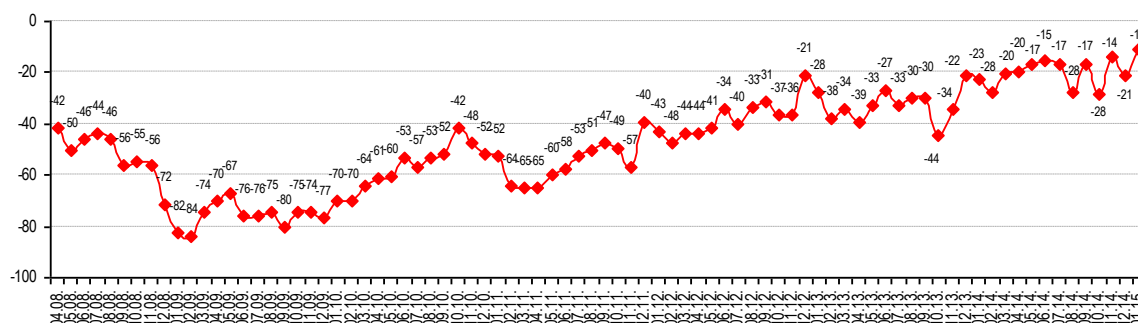
Grūti pateikt
Nepareizā
Pareizā

Visi respondenti

Kopējās situācijas attīstības vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

2015.gads ir iesācies ar pozitīvāko kopējās situācijas attīstības vērtējumu „DNB Latvijas barometra” pētījumu vēsturē (kopš 2008.gada aprīļa). Nedaudz mazāk kā trešdaļa (31%) respondentu uzskatīja, ka situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā virzienā. Pretēju viedokli pauda 41% aptaujāto. Kopējās situācijas attīstības vērtējuma indekss 2015.gada janvārī ir -11.

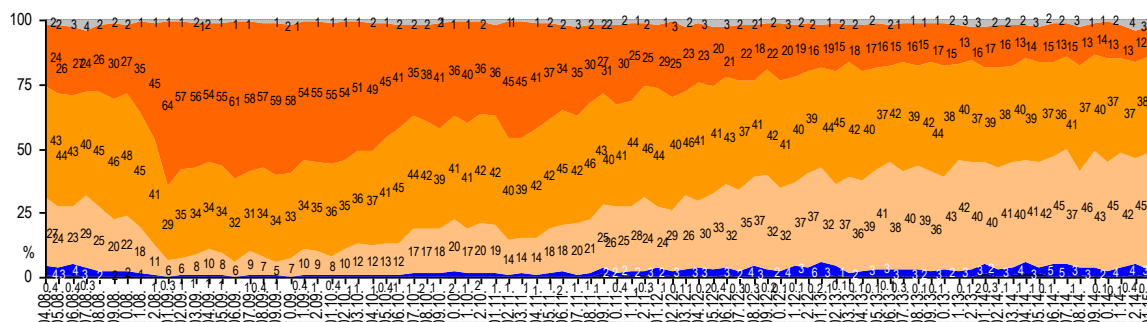
Latvijas ekonomikas stāvokļa vērtējums

Pašreizējā Latvijas ekonomiskā stāvokļa vērtējums

Kā Jūs novērtētu pašreizējo Latvijas ekonomikas stāvokli?
Vai, Jūsuprāt, tas ir...

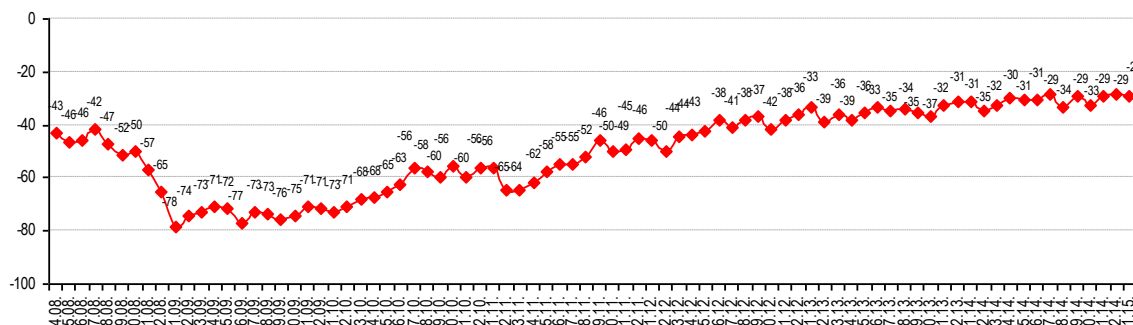
Grūti pateikt
Ļoti slikts
Drīzāk slikts
Viduvējs
Drīzāk labs
Ļoti labs

Visi respondenti

Pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

Pēdējos trīs mēnešus nav būtisku izmaiņu pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējumā: 2015.gada janvārī indekss ir -29 (2014.gada novembrī un decembrī tas bija tāds pats: -29). Pašreizējo ekonomisko situāciju par labu („*ļoti laba*” un „*drīzāk laba*”) uzskatīja 3% (decembrī: 4%), bet par sliktu („*ļoti slikta*” un „*drīzāk slikta*”) – 50% (decembrī: 50%). Viedokli, ka pašreizējais ekonomikas stāvoklis ir „*viduvējs*”, pauda 45% (decembrī: 42%).

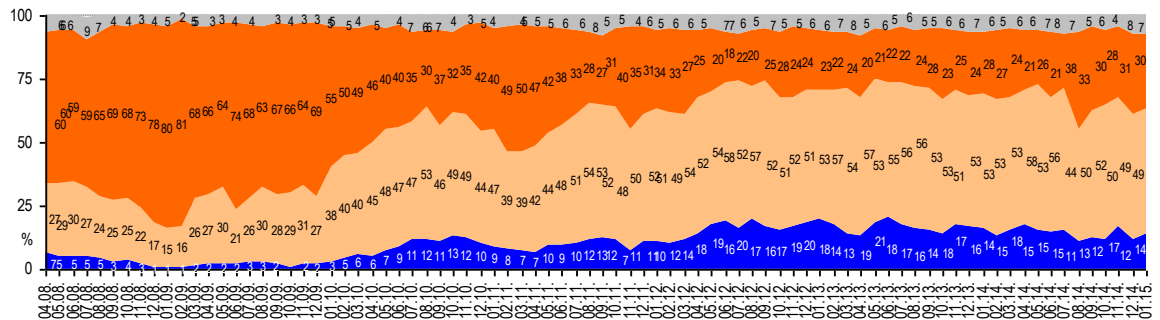
Apakšindeksi atspoguļo pozitīvo un negatīvo vērtējumu īpatsvaru starpību, kur daļēji pozitīvo/negatīvo vērtējumu minēšanas biežums (%) ir reizināts ar koeficientu 0.5, bet pilnībā pozitīvo/negatīvo vērtējumu minēšanas biežums - ar koeficientu 1. Līdz ar to indekss var svārstīties robežās no +100 līdz -100.

Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu vērtējums

Vai, Jūsaprāt, Latvijas ekonomikas situācija šobrīd kopumā uzlabojas, nemainās vai arī pasliktinās?

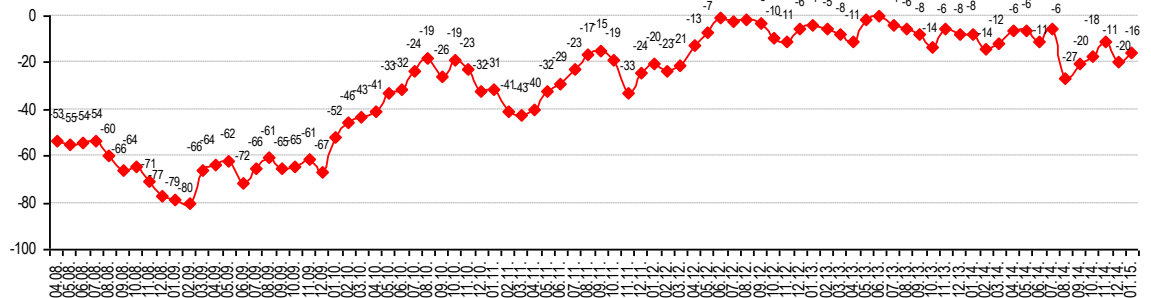
- Grūti pateikt
- Pasliktinās
- Nemainās
- Uzlabojas

Visi respondenti

Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu virziena INDEKSS

Visi respondenti

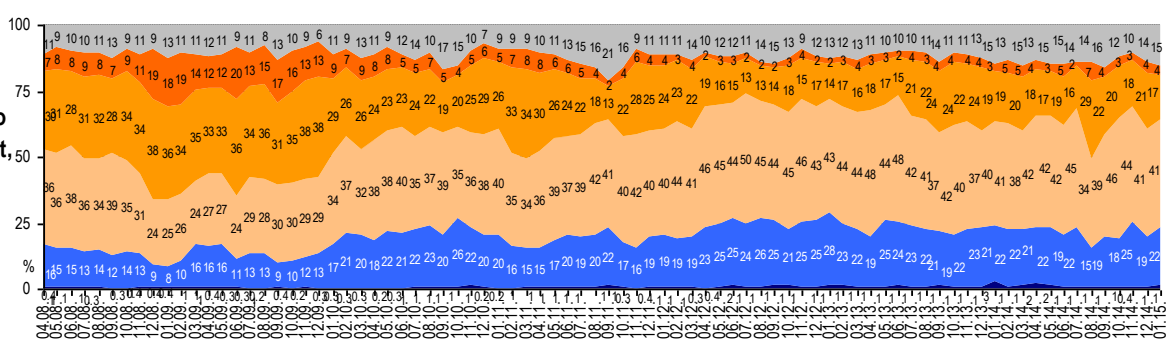
Nedaudz optimistiskāk nekā pirms mēneša 2015.gada janvārī iedzīvotāji bija noskaņoti, sniedzot vērtējumu ekonomikā notiekošajām izmaiņām. Pozitīvs skatījums uz ekonomikas procesiem bija 14% (decembrī: 12%), bet kritisku viedokli pauda 30% (decembrī: 31%). Tiesa, visbiežāk respondenti norādījuši, ka šobrīd ekonomikā nekas „*nemainās*” (49%, decembrī: 49%). Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu virziena indekss no -20 2014.gada decembrī ir pakāpies līdz -16 2015.gada janvārī.

Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognoze

Domājot par Latvijas ekonomikas stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju, tas, Jūsaprāt, visdrīzāk būs...

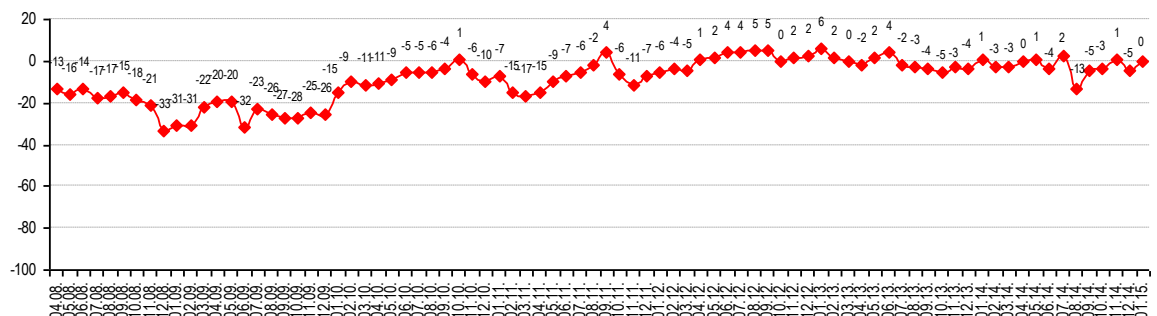
- Grūti pateikt
- Ievērojami pasliktināties
- Drīzāk pasliktināties
- Nebūs mainījies
- Nedaudz uzlabojies
- Ievērojami uzlabojies

Visi respondenti

Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes INDEKSS

Visi respondenti

Pēc krituma 2014.gada decembrī (kad indekss bija -5), 2015.gada janvārī ir uzlabojusies ekonomikas attīstības prognozes (indekss janvārī ir 0). Nedaudz mazāk kā 1/4 (23%) Latvijas iedzīvotāju norādīja, ka, viņuprāt, situācija Latvijā pēc gada būs uzlabojusies. Uz pasliktināšanos norādīts nedaudz retāk (21%), bet 41% aptaujāto uzskatīja, ka ekonomikas stāvoklis pēc gada nebūs mainījies.

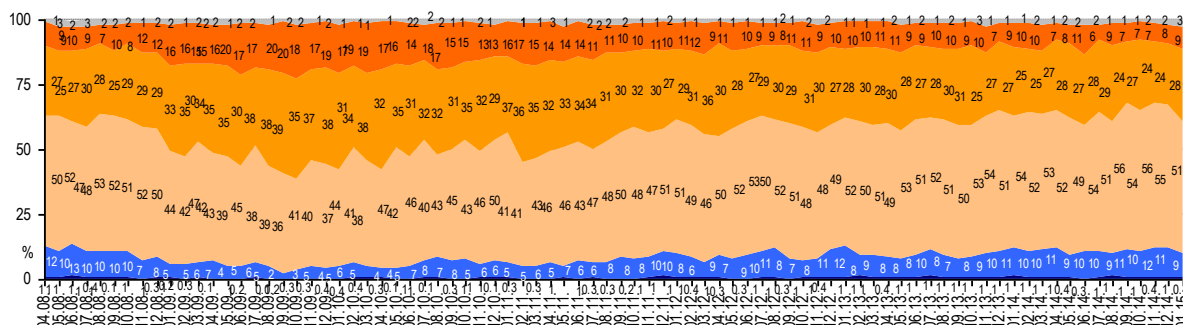
Ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums

Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums

Kā Jūs novērtētu savu/ savas ģimenes pašreizējo finansiālo stāvokli? Vai, Jūsuprāt, tas ir...

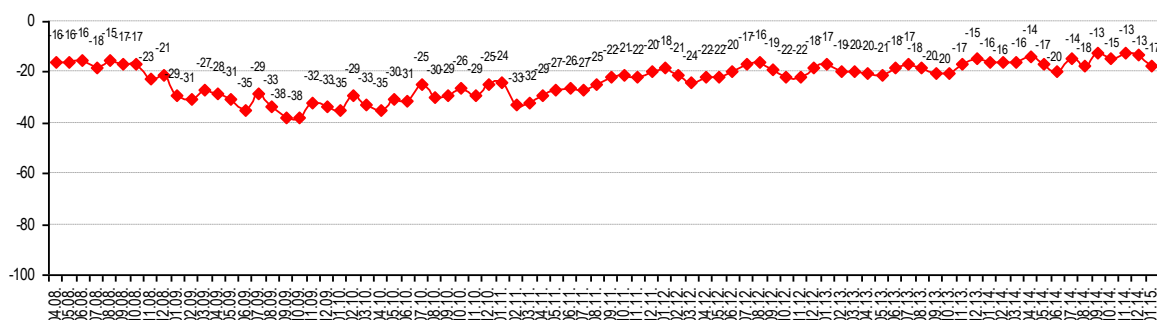
- Grūti pateikt
- Ļoti slikts
- Drīzāk slikts
- Viduvējs
- Drīzāk labs
- Ļoti labs

Visi respondenti

Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

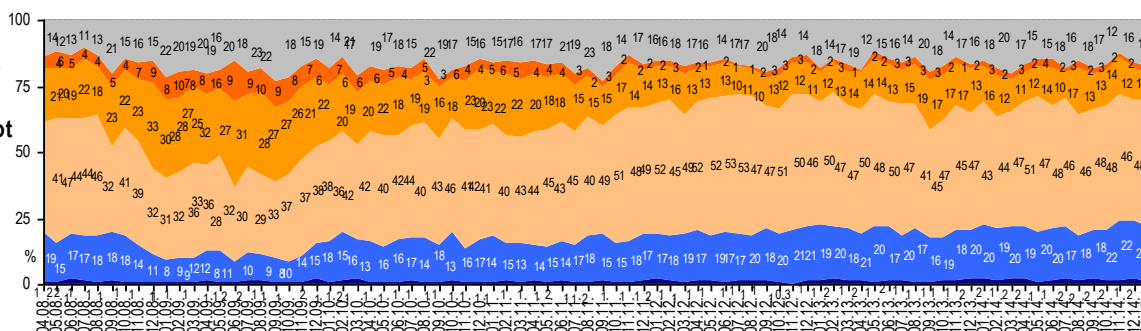
Uz leju 2015.gada janvārī ir noslīdējies pašreizējās ģimenes materiālās situācijas vērtējums: indekss, salīdzinājumā ar 2014.gada decembri, ir nokritis par četriem punktiem (no -13 līdz -17). Raksturojot detalizētāk, jāmin, ka 9% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju savas ģimenes materiālo stāvokli atzina par labu, bet 37% uzskatīja, kas tas ir slikts. Atbildi „viduvējs” atzīmēja 51% respondentu.

Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognoze

Domājot par Jūsu un Jūsu ģimenes materiālo stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju, tas, Jūsuprāt, visdrīzāk būs...

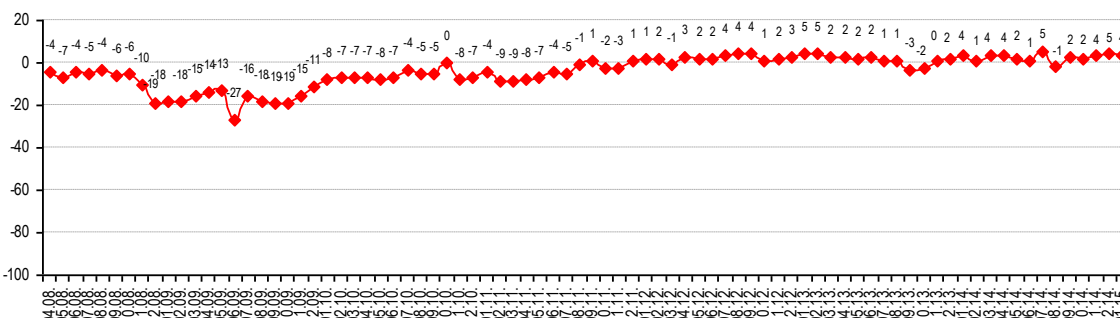
- Grūti pateikt
- Ievērojami pasliktinājies
- Drīzāk pasliktinājies
- Nebūs mainījies
- Nedaudz uzlabojies
- Ievērojami uzlabojies

Visi respondenti

Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes INDEKSS

Visi respondenti

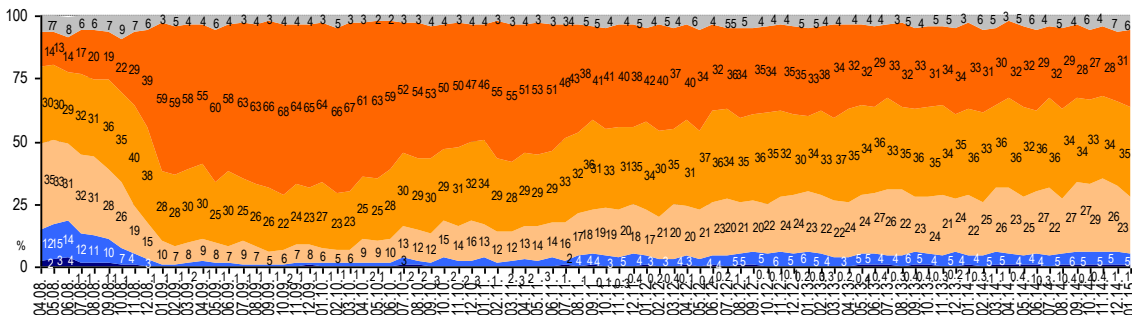
Prognozējot savas ģimenes materiālo stāvokli pēc gada, 22% respondentu pauda cerības, ka tas būs uzlabojies. To, ka ģimenes finansiālā situācija pēc gada būs kļuvusi sliktāka, norādīja 13%, bet aptuveni puse aptaujāto iedzīvotāju uzskatīja, ka situācija, visdrīzāk, nebūs mainījies (48%). Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes indekss 2015.gada janvārī ir +4 (2014.gada decembrī: +5).

Iespēju atrast labu darbu vērtējums

Kādas, Jūsuprāt, šobrīd kopumā ir iespējas Latvijā atrast labu darbu? Vai, Jūsuprāt, tās ir...

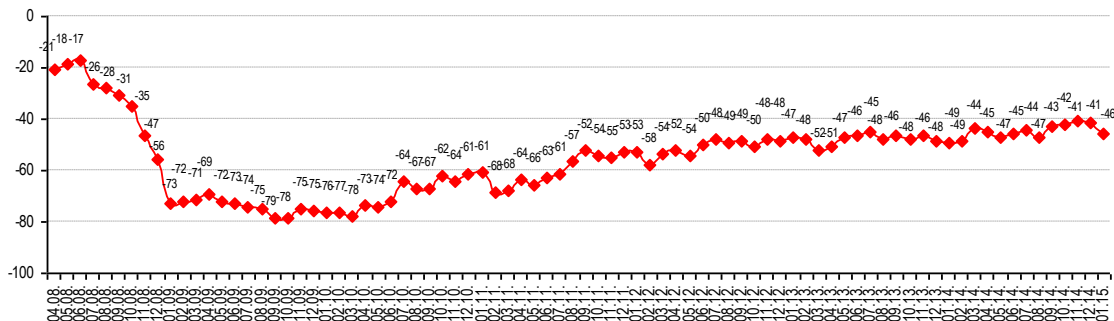
Grūti pateikt
 Ļoti sliktas
 Drīzāk sliktas
 Viduvējas
 Drīzāk labas
 Ļoti labas

Visi respondenti

Darba izredžu vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

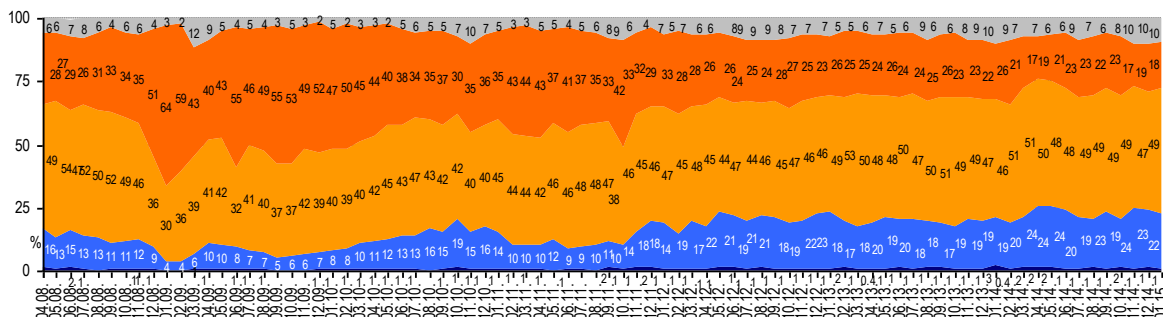
Kā ļauj secināt „DNB Latvijas barometra” Nr.77 dati, 2015.janvārī ir mazinājusies ticība atrast labu darbu vērtējums: indekss no -41 ir nokrities līdz -46. Izredzes laba darba meklējumos par labām uzskatīja 6% (pirms mēneša: 6%), bet par sliktām – 66% (pirms mēneša: 62%). Savukārt 23% atzīmēja, ka iespējas Latvijā atrast labu darbu ir „viduvējas” (pirms mēneša: 26%).

Valdības darba vērtējums

Kā Jūs šobrīd vērtējat Latvijas valdības darbu? Vai Jūs ar to esat...

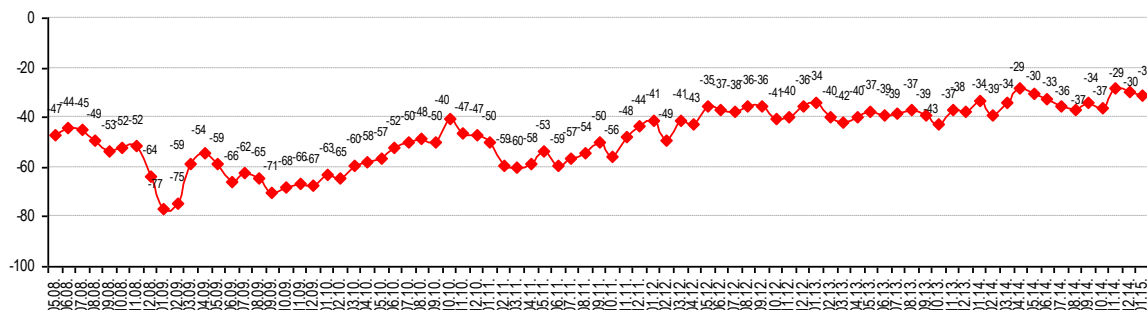
Grūti pateikt
 Pilnībā neapmierināts
 Drīzāk neapmierināts
 Drīzāk apmierināts
 Pilnībā apmierināts

Visi respondenti

Valdības darba vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

Līdzīgi kā pirms mēneša 2015.gada janvārī aptuveni 2/3 (67%) respondentu pauda neapmierinātību ar valdības darbu (decembrī tā domāja 66%). Pozitīvi valdības sniegumu vērtēja 23% (decembrī tā domāja 24%). Valdības darba vērtējuma indekss, salīdzinājumā ar 2014.gada decembri, ir nedaudz pasliktinājies (no -30 līdz -31).

II DAĻA – EKSPERTU KOMENTĀRI PAR INDIKATORIEM

Arnis Kaktiņš, tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra „SKDS” direktors

Jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma dati par sabiedrības noskaņojumu atkal jau „zīmē” amerikāņu kalniņus. Lai gan kopējā noskaņojuma indeksi mēneša laikā nav būtiski mainījušies, virkne to veidojošo apakšindeksu uzrāda būtiskas izmaiņas. Turklāt tās ir pretējos virzienos vērstas. Janvārī būtiski uzlabojušies Latvijas kopējās situācijas attīstības, ekonomikas stāvokļa izmaiņu un attīstības prognožu vērtējumi, bet pasliktinājušies pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa un darba izredžu vērtējumi.

Interesanti, ka pēdējo sešu mēnešu laikā noskaņojuma apakšindeksos krietni biežāk ir iespējams vērot dažādus, pirmajā brīdī šķietami dīvainus un nesaskanīgus kāpumus un kritumus, nekā tas bija pirms tam.

Domāju, ka tas kopumā liecina par lielāku sabiedriskās domas nestabilitāti. Pēdējā pusgada laikā ārējas informācijas ietekmē iedzīvotāji biežāk maina savus viedokļus par „lietu” stāvokli un virzību valstī nekā iepriekš.

Visinteresantākais šajā situācijā ir kopējās situācijas attīstības vērtējuma indekss jeb atbildes uz jautājumu: „Vai, jūsuprāt, situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā vai nepareizā virzienā?” Gan atbilžu „pareizā” procentu līknē, gan attiecīgā indeksa vērtību grafikos pēdējo sešu mēnešu laikā ir izveidojušies nepārprotami zāģa zobi. Tie liecina, ka pat mēneša laikā sabiedriskā doma par to, kādā virzienā kopumā attīstās procesi Latvijā diezgan būtiski mainās. Zīmīgi, ka šajā jautājumā tieši janvārī rekordliela iedzīvotāju daļa ir atbildējuši „grūti pateikt” (28%). Tas norāda uz nebijuši lielu neskaidrību par to, kas ar mums kolektīvi patlaban notiek, kurp virzāmies un kas sagaidāms nākotnē.

Andris Piebalgs, Valsts prezidenta Eiropas lietu un ekonomikas padomnieks

Ļoti patīkami ir redzēt ievērojamu optimisma pieaugumu iedzīvotāju vidū, kuru atklāj jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti. Tajā pašā laikā ir grūti saprast, kādi ir tā iemesli. Pētījums rāda, ka sabiedriskā doma pamatā uzskata, ka ekonomiskā situācija ir sliktā, ģimeņu materiālā labklājība neuzlabojas, labu darbu nevar atrast un vadība nav sākusī strādāt labāk. Cerams, ka optimisms nav saistīts tikai ar jaunā gada sākšanos, bet tam pamatā ir arī citi, nopietnāki faktori, kurus pētījums nav atklājis.

Agnese Rutkovska, Latvijas Bankas ekonomiste

Saskaņā ar jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultātiem iedzīvotāju kopējais noskaņojums janvārī faktiski saglabājies nemainīgā līmenī - 1 punkta uzlabojums salīdzinājumā ar decembri. Tomēr šoreiz vērojamas samērā lielas atšķirības apakšindeksu pārmaiņās – vieni strauji auguši, citi samazinājušies. Piemēram, par 10 punktiem uzlabojies kopējās situācijas attīstības vērtējums valstī, bet par pieciem punktiem – Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes. Tajā pašā laikā par pieciem punktiem samazinājies darba izredžu vērtējums, bet par četriem – pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums.

Šīs pārmaiņas pirmajā mirklī šķiet pilnībā pretrunīgas, jo - kā gan tautsaimniecība varētu veiksmīgi attīstīties, ja vienlaikus nekādas pozitīvas norises nebūtu manāmas arī darba tirgū un ģimeņu ienākumos? Problēma šoreiz ir lielajā novērojumu svārstīgumā, kas īpaši redzams pēdējā pusgadā. Kopējās situācijas attīstības vērtējums pēdējos mēnešos te ceļas, te krīt - aptuveni 10 punktu amplitūdā.

Šīs svārstības apliecina augsto nenoteiktības fonu gan par Krievijas un Eiropas valstu attīstību un to ietekmi uz Latvijas ekonomiku, gan atsevišķu uzņēmumu saimnieciskās darbības perspektīvām. Kā notiks AS „KVV Liepājas metalurģis” darbības atjaunošana, cik sekmīgi spēs strādāt uzņēmumi, kuru noiets galvenokārt ir Krievijā? Protams, ka šie jautājumi ir svarīgi un ietekmē ģimeņu rocību, un ziņas, kā jau vienmēr, ir gan labas, gan sliktas un krietni pamaina noskaņojumu.

Ja raugās uz ilgāku laika periodu, tad var novērot noteiktas tendences. Pēckrīzes periodā noskaņojuma uzlabošanās dinamika bija samērā strauja un pamanāma. Kopš 2013. gada šī uzlabošanās vairs nav tik

pārliecinoša; lai gan kopumā iedzīvotāji ir kļuvuši optimistiskāki, tomēr kāpums ir neliels. Citiem vārdiem sakot – ja 2010. - 2012. gadā optimisms auga lieliem soļiem, tad pēdējos pāris gados – tikai par dažiem sprīžiem.

Pēteris Strautiņš, DNB bankas ekonomikas eksperts

Latvijas iedzīvotāju noskaņojums ir ļoti smalka parādība, kura izmaiņu iemeslus reizēm izskaidrot ir grūti. Sabiedrības emocionālo vidi raksturojošais kopējā noskaņojuma indekss janvārī ir strauji uzlabojies - par 10 punktiem. Grūti spriest, kāpēc tā, iespējams, ka pētījuma veikšanas laikā (janvāra vidū) slikto starptautisko ziņu fons bija vājinājies vai arī cilvēki pie tā bija pieraduši.

Savukārt ģimeņu materiālās situācijas vērtējums ir nedaudz pasliktinājies. Tikmēr par pieciem punktiem ir krities laba darba atrašanas iespēju vērtējums, kas minētajam indeksam ir diezgan strauja pārvērtība. Tam ir ļoti loģisks izskaidrojums — ziņas par Krievijas ekonomiskās krīzes ietekmi uz dažiem eksportējošajiem Latvijas uzņēmumiem un darbinieku atlaišanām. Līdz šim tas bezdarba statistiku ietekmējis vien pavisam nedaudz, bet pamats bažām ir.

Tikmēr ekonomikas stāvokli kopumā un tā izmaiņu prognozes respondenti ir vērtējuši labvēlīgāk. Vai nu šie vērtējumi ir vairāk ietekmējušies no sabiedrības kopējā noskaņojuma (kā ir gadījies arī iepriekš), vai arī Latvijas iedzīvotāji ļoti smalki uztvēruši atsevišķas ziņas, kas liecina, ka ekonomikas izaugsme šī gada otrajā pusē un turpmākajos gados tiešām var ievērojami paātrināties. Starp tiem ir straujākā Eiropas ekonomikas atkopšanās un diezgan augstā investīciju aktivitāte Latvijas eksporta nozarēs.

Inna Šteinbuka, Eiropas Komisijas pārstāvniecības Latvijā vadītāja

Jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti lecina, ka iedzīvotāji kopējās situācijas attīstību valstī ir vērtējuši daudz optimistiskāk nekā pirms mēneša - indekss no -21 punkta ir pakāpies līdz -11 punktiem, kas ir augstākais novērotais rādītājs „DNB Latvijas barometra” pētījumu vēsturē. Optimistiskāk noskaņoti iedzīvotāji bijuši arī, vērtējot Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņas un sniedzot tā attīstības prognozes, attiecīgi indeksi pakāpjoties par četriem un pieciem punktiem.

Februāra sākumā Eiropas Komisija nāca klajā ar ziemas ekonomikas prognozi, kas pirmo reizi kopš 2007.gada paredz ekonomikas izaugsmi visās Eiropas Savienības valstīs. Latvijai šogad tiek prognozēta 2,9% izaugsme, kas nākamgad pieaugs līdz 3,6%. Bezdarbs turpināsies samazināties, bet inflācija nepārsniegs 2%. Tās ir labas ziņas, kas acīmredzot atspoguļojas arī cilvēku viedoklī par Latvijas attīstību. Arī Eiropabarometra aptaujas rezultāti liecina, ka cilvēki nākotnē raugās optimistiskāk. Turklāt jāņem vērā situācija tepat kaimiņos - Krievijā un Ukrainā: tā noteikti mazina cilvēku drošību par nākotni, kas citādi būtu vēl lielāka.

Andris Vilks, bijušais Latvijas Republikas finanšu ministrs

Jāteic, ka kopumā aina dažādās aptaujās izskatās labāka nekā reālie pēdējo mēnešu notikumi. Liekas, ka sabiedrība ar aizkavēšanos reaģē uz notiekošo Latvijā un ārpus tās. Redzam, ka janvārī vērtējums pašreizējai valsts attīstībai ir nedaudz uzlabojies un tikpat kā nemainīgs novērtējums pusgada laikā ir bijis nākotnes perspektīvai. Manuprāt, situācija Latvijā un Eiropā patlaban un tuvākajos gados būs neprognozējamāka un sliktāka, nekā tā bija 2012. - 2014.gadā, kad indeksu dinamikai bija jābūt pozitīvākai. Izskatās, ka sabiedrība tomēr vēl nopietni nereaģē uz satraucošajiem ģeopolitiskajiem notikumiem reģionā un visai lēno ekonomikas attīstību Eiropā kopumā. Jāteic, ka kopumā tiek pozitīvāk reaģēts uz kopējo valsts attīstību, krietni rezervētāk uz situāciju mikroekonomikā, mājsaimniecībās, bet tā jau ir ierasta pieeja.

Indeksu dinamikā var redzēt, ka iedzīvotāju noskaņojumu negatīvi ietekmē Saeimas vēlēšanu un valdības veidošanas laiks, kā arī valsts budžeta sagatavošana, kad liela daļa sabiedrības vīlās savās gaidās.

Roberts Zīle, Eiropas Parlamenta deputāts

Interpretējot jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma datus, jāsecina, ka iedzīvotāji ir daudz pozitīvāk novērtējuši kopējos indeksus. Taču jānorāda arī uz kādu būtisku faktoru - bieži vien pozitīvā vērtējuma pieaugums rodas nevis negatīvā vērtējuma samazinājuma dēļ, bet gan, pateicoties pieaugošajam respondentu slānim, kuram nav viedokļa par uzdoto jautājumu. Vai pieaugošo respondentu skaitu, kuri sniedz atbildi „grūti spriest”, varam uzskatīt par pozitīvu tendenci?!

Vērtējot Latvijas kopējo situāciju, gadu no gada aptuveni ceturtdaļai sabiedrības (2015.gada janvārī: 28%) nav viedokļa šajā jautājumā, taču tajā pat laikā, vērtējot Latvijas ekonomisko situāciju, izrādās, ka absolūti lielākajai daļai šo respondentu tomēr ir viedoklis, kas ir interesanti. Turklāt šajā jautājumu sadaļā atbildi sniedz faktiski visi. Diemžēl lielākā sabiedrības respondentu daļa to vērtē viduvēji, lai gan laika dinamikā ir vērojama pozitīva tendence. Tas vedina domāt, ka sabiedrību kopumā pārāk neietekmē, piemēram, Eiropas Savienības un Latvijas ieviestās ekonomiskās sankcijas pret Krieviju. Kā otro faktoru pozitīvākam iedzīvotāju noskaņojumam varētu minēt nu arī oficiāli reģistrētu kopējā cenu līmeņa kritumu. Lai arī īstermiņā ir izprotama sabiedrības pozitīvā attieksme pret deflāciju, ilgtermiņā ne tikai Latvijas, bet arī visas eirozonas ekonomikai tā ir bīstama, un uz to reaģē arī Eiropas Centrālā banka, ieviešot monetārās stimulēšanas pasākumus eirozonas valstīs, tostarp arī Latvijā.

Tomēr priecē, ka sabiedrība kopumā raugās pozitīvāk ne tikai uz esošo, bet arī nākotnes ekonomisko situāciju. Lai gan, aplūkojot „DNB Latvijas barometra” pētījumā veikto salīdzinājumu starp respondentu prognozēm pirms pieciem gadiem un pašreizējo situāciju, arī tad sabiedrības nākotnes vīzijas bija pozitīvākas, nekā, salīdzinot ar pašreizējo situāciju. Pēdējie pieci gadi bez šaubām ir ieviesuši izmaiņas ekonomikā. Turklāt 2010.gadā Latvijas ekonomika tikai sāka atveseļoties no dziļā krituma, un sabiedrība cerēja, ka salīdzinoši straujā attīstība turpināsies nākotnē. Līdz ar to, aplūkojot respondentu atbildes pirms pieciem gadiem un šogad, ir jāsecina, ka vairāk nekā par divām trešdaļām ir samazinājies to respondentu skaits, kas valsts ekonomisko situāciju min kā galveno savu nākotnes ienākumu palielināšanās faktoru šodien. Tā arī ir viena no būtiskākajām izmaiņām šajā pētījumā.

III DAĻA – NĀKOTNES PROGNOZES

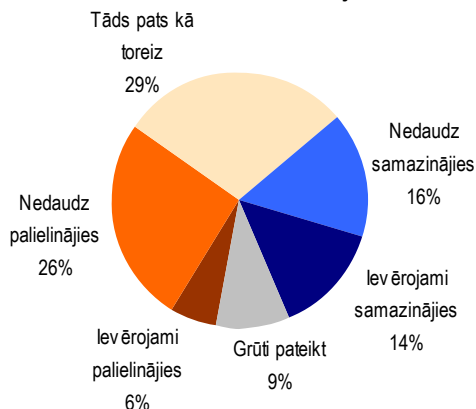
Galvenie rezultāti

„DNB Latvijas barometrā” Nr.77 tika noskaidrots, cik precīzi tika prognozēta nākotne, salīdzinot pirms pieciem gadiem izteiktās prognozes un šī brīža situācijas vērtējumu ekonomikas situācijai. Kā arī iedzīvotājiem tika lūgts izteikt prognozes nākamajiem pieciem gadiem. Aptaujas dati liecina, ka lielākā daļa prognožu tomēr nav piepildījušās, un vērtējums gan savam finansiālajam stāvoklim, gan ekonomiskajai situācijai kopumā šobrīd ir kritiskāks, nekā tas tika gaidīts piecus gadus atpakaļ. Savukārt nākamo piecu gadu laikā iedzīvotāji biežāk sagaida, ka Latvijā dzīve tomēr kļūs vieglāka. Par vienu no galvenajiem izaicinājumiem, ar kuriem Latvijai nāksies sastapties, visbiežāk minēta sabiedrības novecošanās.

- Lūgti raksturot, **kā piecu gadu laikā ir mainījies viņu ienākumu līmenis**, 32% respondentu atbildēja, ka tas ir palielinājies, bet uz samazināšanos norādīja 30%. Jāmin, ka 2010.gadā iedzīvotāji biežāk ticēja (41%), ka nākamo piecu gadu laikā viņu ienākumu līmenis būs palielinājies, nekā 2015.gadā norādīja, ka tas tā ir noticis (32%).
- Raksturojot iemeslus, kāpēc viņu **ienākumu līmenis**, salīdzinot ar laiku pirms pieciem gadiem, **ir palielinājies**, visbiežāk respondenti atzina, ka viņiem tagad ir vairāk praktisku iemaņu, pieredzes savā amatā, specialitātē (24%) un ka ir uzlabojusies ekonomiskā situācija Latvijā (22%). Tiesa, 2010.gadā respondenti ievērojami biežāk (70%) ticēja, ka viņu ienākumu līmenis būs palielinājies, jo būs uzlabojusies Latvijas ekonomiskā situācija.
- 2015.gada janvārī visbiežāk par iemeslu tam, ka **ienākumi ir samazinājušies**, uzskatīta Latvijas ekonomiskās situācijas pasliktināšanās (52%). Salīdzinoši bieži minēti arī tādi iemesli kā eiro ieviešana (35%) un darba zaudēšana (33%). Jāpiebilst, ka pirms pieciem gadiem iedzīvotāji retāk uzskatīja, ka viņu ienākumus samazinās eiro ieviešana (24%).
- Kopumā 29% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju atbildēja, ka pēdējo piecu gadu laikā **Latvijas ekonomiskā situācija** ir uzlabojusies. Pretēju viedokli pauda 28%. To, ka situācija nav mainījusies, norādīja 30% respondentu. Salīdzinot 2010. un 2015.gada aptauju rezultātus, vērojams, ka pirms pieciem gadiem iedzīvotāji biežāk uzskatīja, ka situācija būs uzlabojusies (51%) nekā šogad norādīja, ka tā ir kļuvusi labāka (29%).
- Jautāti, kādi **faktori ir veicinājuši ekonomisko izaugsmi** pēdējo piecu gadu laikā, iedzīvotāju atbildēs nav vērojama vienprātība: 15% uzskatīja, ka tā ir ražošanas iekārtu modernizācija, 15% minēja uzņēmumu skaita un aktivitātes pieaugumu, 14% - uzņēmēju kompetences līmeņa pieaugumu, 13% - darbinieku kvalifikācijas uzlabošanu. Raksturojot pirms pieciem gadiem izteiktās prognozes, jāsecina, ka toreiz ievērojami biežāk tika liktas cerības uz uzņēmumu skaita un aktivitātes pieaugumu (40%), nekā tas ir piepildījies (15%).
- Visbiežāk 2015.gadā par **ekonomisko izaugsmi kavējošiem faktoriem** atzīts atbalsta trūkums prioritārajām nozarēm ekonomikā (33%) un uzņēmumu skaita un aktivitātes samazināšanās (30%).
- Domājot par nākotni 2015.gada sākumā, aptuveni trešdaļa Latvijas iedzīvotāju atbildēja, ka, viņuprāt, **dzīve Latvijā pēc pieciem gadiem būs kļuvusi vieglāka**. Viedokli, ka tā kļūs grūtāka, pauda 17%, bet 30% norādīja, ka tā būs tāda pati kā tagad.
- Lūgti norādīt, ar **kādiem izaicinājumiem**, viņuprāt, **Latvijai nāksies sastapties** nākamo piecu gadu laikā, visbiežāk par tādu tika uzskatīta sabiedrības novecošanās (52%). Salīdzinoši bieži minēta arī sociālā nevienlīdzība sabiedrībā (42%) un darbaspēka trūkums (39%).
- Ņemot vērā, ka **vidējā alga Latvijā** 2014.gada 3.ceturksnī bija 775 eiro, kopumā 56% respondentu pauda viedokli, ka pēc pieciem gadiem tā kļūs lielāka (vairāk nekā 756 eiro). Savukārt 12% uzskatīja, ka tā tomēr būs mazāka, nekā pašreizējais līmenis (mazāk par 755 eiro).
- Izsakot prognozes nākotnei, visbiežāk iedzīvotāji norādīja, ka koksne un tās produkti būs preces, kuras **palielinās Latvijas eksportu** nākamajos piecos gados (56%). Nākamās biežāk minētās grupas bija pārtikas produkti (38%) un tūrisms (33%). Jāpiebilst, ka 2010.gadā, salīdzinājumā ar 2015.gadu, pārtikas produkti (2010.: 48%, 2015.: 38%) un transporta pakalpojumi (2010.: 38%, 2015.: 26%) tika minēti biežāk, bet retāk iedzīvotāji uzskatīja, ka eksportu palielinās informāciju tehnoloģijas (2010.: 14%, 2015.: 23%).

Prognožu par personisko ienākumu līmeņa izmaiņām piepildīšanās

Domājot par dzīvi Latvijā pirms 5 gadiem, kā Jūs domājat, vai Jūsu ienākumu līmenis, salīdzinot ar tā brīža situāciju, ir:

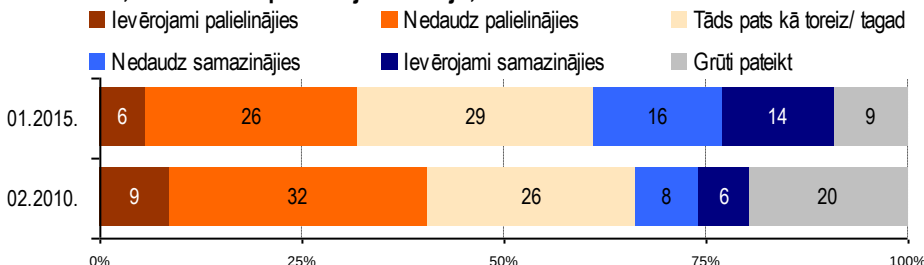
2015.gada 9.janvāris - 24.janvāris, N=1000 Latvijas iedzīvotāji

Salīdzinot 2010. un 2015.gada aptauju rezultātus, jāsecina, ka pirms pieciem gadiem iedzīvotāji biežāk izteica cerības, ka viņu ienākumu līmenis būs palielinājies, nekā tagad atzīmēja, ka tas tā ir noticis (2010.gads: 41%, 2015.gads: 32%). Jāpiebilst, ka 2010.gadā 14% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju domāja, ka viņu ienākumi būs samazinājušies, bet 2015.gadā to, salīdzinot ar situāciju pirms pieciem gadiem, norādīja lielāks īpatsvars aptaujāto - 30%.

„DNB Latvijas barometra” Nr.77 dati ļauj secināt, ka aptuveni trešdaļa (32%) aptaujāto Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka viņu ienākumu līmenis, salīdzinot ar situāciju pirms 5 gadiem, ir palielinājies, tajā skaitā 6% atzina, ka tas ir „*ievērojami palielinājies*”. Tikai nedaudz retāk (30%) respondenti norādīja, ka viņu ienākumu līmenis ir samazinājies, tajā skaitā 14% atzīmēja atbildi „*ievērojami samazinājies*”. Viedokli, ka viņu ienākumu līmenis ir palicis tajā pašā līmenī kā pirms pieciem gadiem, puda 29% respondentu.

01.2015. Domājot par dzīvi Latvijā pirms 5 gadiem, kā Jūs domājat, vai Jūsu ienākumu līmenis, salīdzinot ar tā brīža situāciju, ir:

02.2010. Domājot par dzīvi Latvijā pēc 5 gadiem, kā Jūs domājat, vai Jūsu ienākumu līmenis tad, salīdzinot ar pašreizējo situāciju, būs:

2015.gadā visi Latvijas iedzīvotāji, 2010.gadā Latvijas iedzīvotāji, kuri neizvēlējās atbildi "Mani tas neskaņ, jo būšu šo valsti pametis"

Kas, Jūsaprāt, bija noteicošais, kāpēc Jūsu ienākumu līmenis salīdzinot ar laiku pirms 5 gadiem, ir palielinājies?

Iespējamās vairākas atbildes
(% summa > 100)

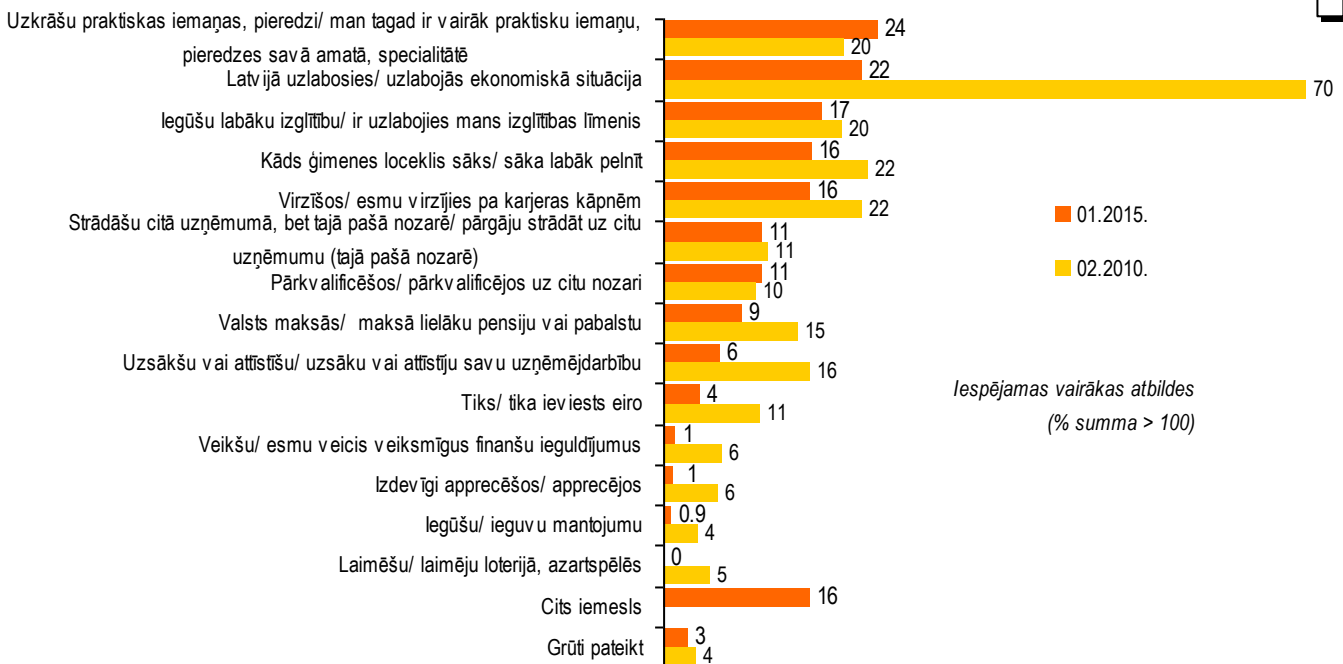
2015.gada 9.janvāris - 24.janvāris, N=318 Latvijas iedzīvotāji, kuri norādīja, ka viņu ienākumi pēdējo 5 gadu laikā ir palielinājušies

Respondentiem, kuri norādīja, ka viņu ienākumu līmenis, salīdzinot ar situāciju pirms pieciem gadiem, ir palielinājies, lūdza raksturot iemeslus. Visbiežāk, pēc iedzīvotāju domām, tam par iemeslu ir kalpojusi darbā iegūtā pieredze, praktiskās iemaņas (24%) un Latvijas ekonomiskās situācijas augšupeja (22%). Salīdzinoši bieži respondenti norādīja, ka ir uzlabojies viņu izglītības līmenis (17%), kāds ģimenes loceklis sāka labāk pelnīt (16%) vai ka ir notikusi virzīšanās pa karjeras kāpnēm (16%).

01.2015. Kas, Jūsaprāt, bija noteicošais, kāpēc Jūsu ienākumu līmenis salīdzinot ar laiku pirms 5 gadiem, ir palielinājies?

02.2010. Kas, Jūsaprāt, būs noteicošais, kāpēc Jūsu ienākumu nākamo piecu gadu laikā palielināsies?

2010. un 2015.gada aptauju datu salīdzinājums

Latvijas iedzīvotāji, kuri norādīja, ka viņu ienākumi nākamo 5 gadu laikā palielināsies/ pēdējo 5 gadu laikā ir palielinājušies

Arī 2010.gadā respondentiem, kuri pauda cerības, ka viņu ienākumi pēc pieciem gadiem būs palielinājušies, jautāja, kāpēc viņi tā domā. Veikto aptauju datu salīdzinājums liecina, ka 2010.gadā iedzīvotāji ievērojami biežāk uzskatīja, ka viņu ienākumus ietekmēs Latvijas ekonomikas uzlabošanās nekā 2015.gadā atzina, ka tas tā ir noticis (2010.gads: 70%, 2015.gads: 22%). Savukārt nedaudz biežāk 2015.gadā iedzīvotāji atbildēja, ka viņu ienākumi ir palielinājušies, jo ir uzkrāta lielāka pieredze, vairāk iemaņu (24%), nekā tas par ietekmējošo faktoru tika uzskatīts 2010.gadā (20%). Jāpiebilst, ka 2010.gadā 5% cerēja uz vinnestu loterijā/ azartspēlē, bet 2015.gadā izrādījās, ka šo par iemeslu labklājības pieaugumam nav norādījis neviens.

Kādu iemeslu dēļ, Jūsaprāt, pēdējo piecu gadu laikā Jūsu ienākumi ir samazinājušies?

2015.gada 9.janvāris - 24.janvāris, N=302 Latvijas iedzīvotāji, kuri norādīja, ka viņu ienākumi pēdējo 5 gadu laikā ir samazinājušies

Aptaujas dalībnieki, kuri atzina, ka viņu ienākumi, salīdzinot ar laiku pirms pieciem gadiem, ir samazinājušies, visbiežāk norādīja, ka to ir veicinājusi Latvijas ekonomiskās situācijas pasliktināšanās (52%). Aptuveni 1/3 iedzīvotāju atbildēja, ka ienākumi ir samazinājušies eiro ieviešanas (35%) un darba zaudēšanas dēļ (33%). Citas atbildes minētas retāk.

01.2015. Kādu iemeslu dēļ, Jūsaprāt, pēdējo piecu gadu laikā Jūsu ienākumi ir samazinājušies?
02.2010. Kas, Jūsaprāt, nākamo piecu gadu laikā var samazināt Jūsu ienākumus?

%

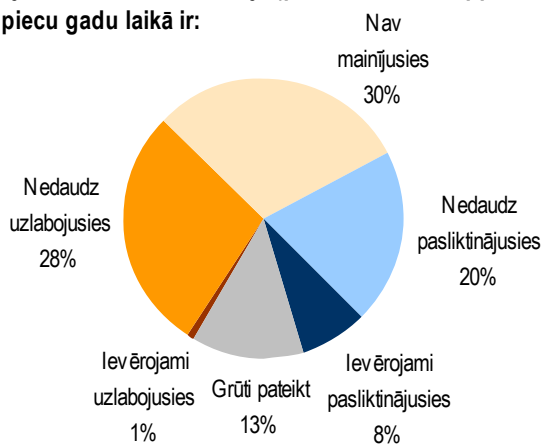

Latvijas iedzīvotāji, kuri norādīja, ka viņu ienākumi nākamo 5 gadu laikā samazināsies/ pēdējo 5 gadu laikā ir samazinājušies

Vērtējot, cik lielā mērā ir piepildījušās iedzīvotāju 2010.gadā izteiktās prognozes, jāsecina, ka lielāko daļu iemeslu respondenti 2010.gadā atzīmēja biežāk nekā 2015.gadā. Izņēmums ir eiro ieviešana, kura starp situācijas pasliktināšanās iemesliem 2015.gadā ir nosaukta biežāk nekā 2010.gadā (2010.gads: 24%, 2015.gads: 35%).

Prognožu par Latvijas ekonomisko izaugsmi piepildīšanās

Vai Latvijas ekonomiskā situācija (pēc iekšzemes kopprodukta) pēdējo piecu gadu laikā ir:

2015.gada 9.janvāris - 24.janvāris, N=1000 Latvijas iedzīvotāji

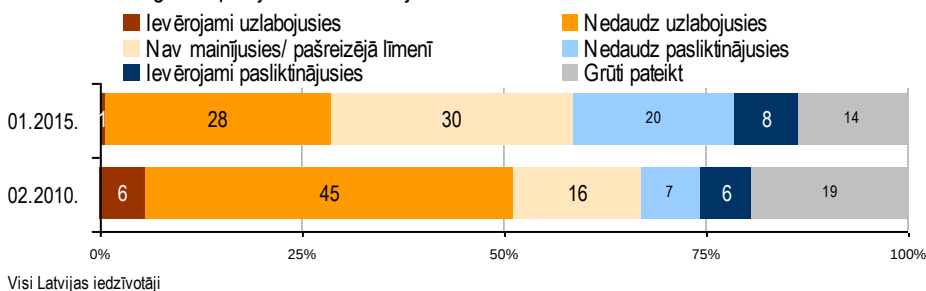
Lūgti atbildēt, kā pēdējo piecu gadu laikā ir mainījusies Latvijas ekonomiskā situācija (pēc iekšzemes kopprodukta), 29% respondentu atbildēja, ka tā ir uzlabojusies (t.sk. 1% - „ievērojami uzlabojusies”). Uz pasliktināšanos norādīja 28% (t.sk. 8% - „ievērojami pasliktinājies”). To, ka situācija nav mainījusies, atzina 30% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju.

Arī šajā jautājumā, salīdzinot ar situāciju pēc pieciem gadiem, iedzīvotāju prognozes nav piepildījušās: 2010.gadā to, ka situācija būs uzlabojusies, norādīja 51%, bet 2015.gadā to atzina tikai 29%. Savukārt uz situācijas pasliktināšanos 2010.gadā norādīja 13%, bet 2015.gadā 28% uzskatīja, ka Latvijas ekonomiskā situācija pēdējo piecu gadu laikā ir pasliktinājusies.

01.2015. Vai Latvijas ekonomiskā situācija (pēc iekšzemes kopprodukta) pēdējo piecu gadu laikā ir:

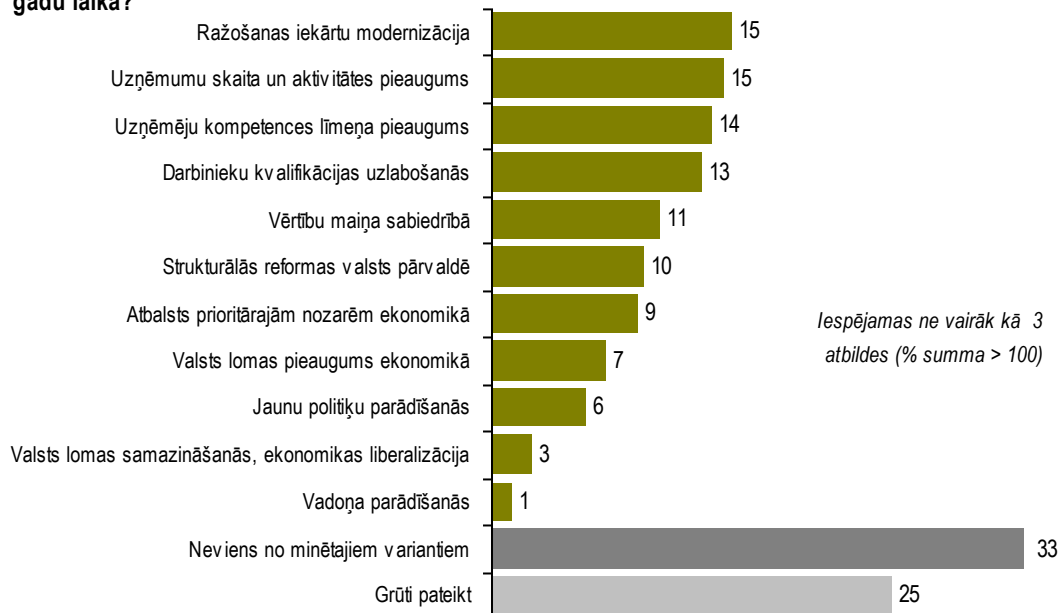
02.2010. Vai Latvijas ekonomiskā situācija (pēc iekšzemes kopprodukta) pēc pieciem gadiem būs:

2010. un 2015.gada aptauju datu salīdzinājums

Kas, Jūsaprāt, bija 3 galvenie faktori, kas ir veicinājuši Latvijas ekonomisko izaugsmi pēdējo piecu gadu laikā?

%

2015.gada 9.janvāris - 24.janvāris, N=1000 Latvijas iedzīvotāji

2015.gada sākumā par Latvijas ekonomisko izaugsmi veicinošajiem faktoriem visbiežāk atzīta ražošanas iekārtu modernizācija (15%), uzņēmumu skaita un aktivitātes pieaugums (15%), uzņēmēju kompetences līmeņa pieaugums (14%) un darbinieku kvalifikācijas uzlabošanās (13%). Jāpiebilst, ka trešdaļa (33%) respondentu uzskatīja, ka neviens no minētajiem faktoriem nav veicinājis Latvijas ekonomisko izaugsmi, bet katrs ceturtais (25%) nesniedza konkrētu atbildi uz šo jautājumu.

01.2015. Kas, Jūsaprāt, bija 3 galvenie faktori, kas ir veicinājuši Latvijas ekonomisko izaugsmi pēdējo piecu gadu laikā?

02.2010. Kas, Jūsaprāt, būs 3 galvenie faktori, kas veicinās Latvijas ekonomisko izaugsmi nākamo piecu gadu laikā?

2010. un 2015.gada aptauju datu salīdzinājums

Visi Latvijas iedzīvotāji

Raksturojot 2010. un 2015.gadā sniegtās atbildes, vērojams, ka 2010.gadā iedzīvotāji biežāk prognozējuši, ka Latvijas ekonomisko izaugsmi nākamo piecu gadu laikā ietekmēs uzņēmumu skaita un aktivitātes pieaugums (2010.gads: 40%, 2015.gads: 15%), vērtību maiņa sabiedrībā (2010.gads: 26%, 2015.gads: 11%), strukturālās reformas valsts pārvaldē (2010.gads: 35%, 2015.gads: 10%), atbalsts prioritārajām nozarēm ekonomikā (2010.gads: 33%, 2015.gads: 9%), valsts lomas pieaugums ekonomikā (2010.gads: 19%, 2015.gads: 7%), jaunu politiku (2010.gads: 30%, 2015.gads: 6%) un vadoņa (2010.gads: 13%, 2015.gads: 1%) parādīšanās nekā 2015.gadā atzinuši tos par faktoriem, kuriem bijusi ietekme.

Kas, Jūsaprāt, bija 3 galvenie faktori, kas ir kavējuši Latvijas ekonomisko izaugsmi pēdējo piecu gadu laikā?

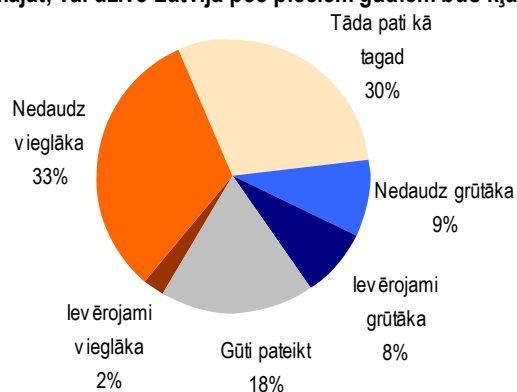

2015.gada 9.janvāris - 24.janvāris, N=1000 Latvijas iedzīvotāji

Atbalsta trūkums prioritārajām nozarēm ekonomikā un uzņēmumu skaita un aktivitātes samazināšanās 2015.gada sākumā visbiežāk tika atzīti par faktoriem, kuri pēdējo piecu gadu laikā ir kavējuši Latvijas ekonomisko izaugsmi (attiecīgi 33% un 30%). Salīdzinoši bieži respondenti norādīja, ka ekonomisko izaugsmi ir kavējusi strukturālo reformu neesamība valsts pārvaldē (24%). Aptuveni 1/5 minēja arī vadoņa trūkumu (19%), ražošanas iekārtu novecošanos (19%), jaunu politiku neesamību (19%) un vērtību stagnāciju sabiedrībā (18%). Citi faktori minēti retāk.

Prognozes Latvijas nākotnei

Kā Jūs domājat, vai dzīve Latvijā pēc pieciem gadiem būs kļuvusi:

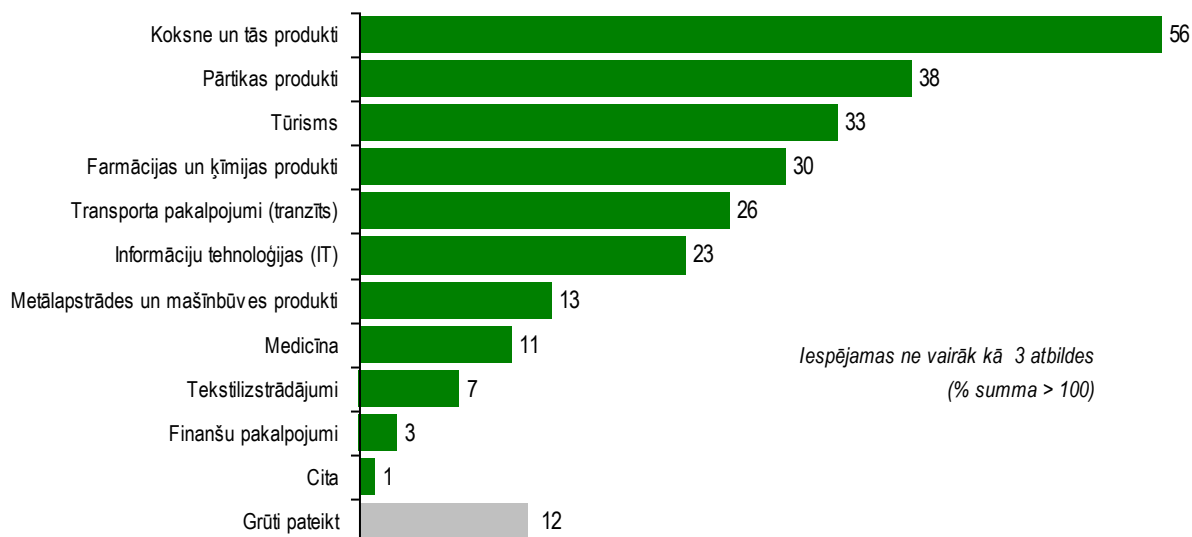

2015.gada 9.janvāris - 24.janvāris, N=1000 Latvijas iedzīvotāji

Prognozējot, kāda būs kļuvusi dzīve Latvijā pēc pieciem gadiem, 35% respondenti pauda viedokli, ka tā būs kļuvusi vieglāka, tajā skaitā 2% atzīmēja atbildi „ļēģējami vieglāka”. Retāk iedzīvotāji izrādījuši pesimismu, norādot, ka dzīve būs grūtāka (17%, t.sk. 8% - „ļēģējami grūtāka”). Jāmin, ka 30% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju uzskatīja, ka pēc pieciem gadiem nekas nebūs mainījies.

Kuras, Jūsaprāt, būs 3 preču un pakalpojumu grupas, kas visvairāk palielinās Latvijas eksportu nākamajos piecos gados?

%

Iespējamas ne vairāk kā 3 atbildes
(% summa > 100)

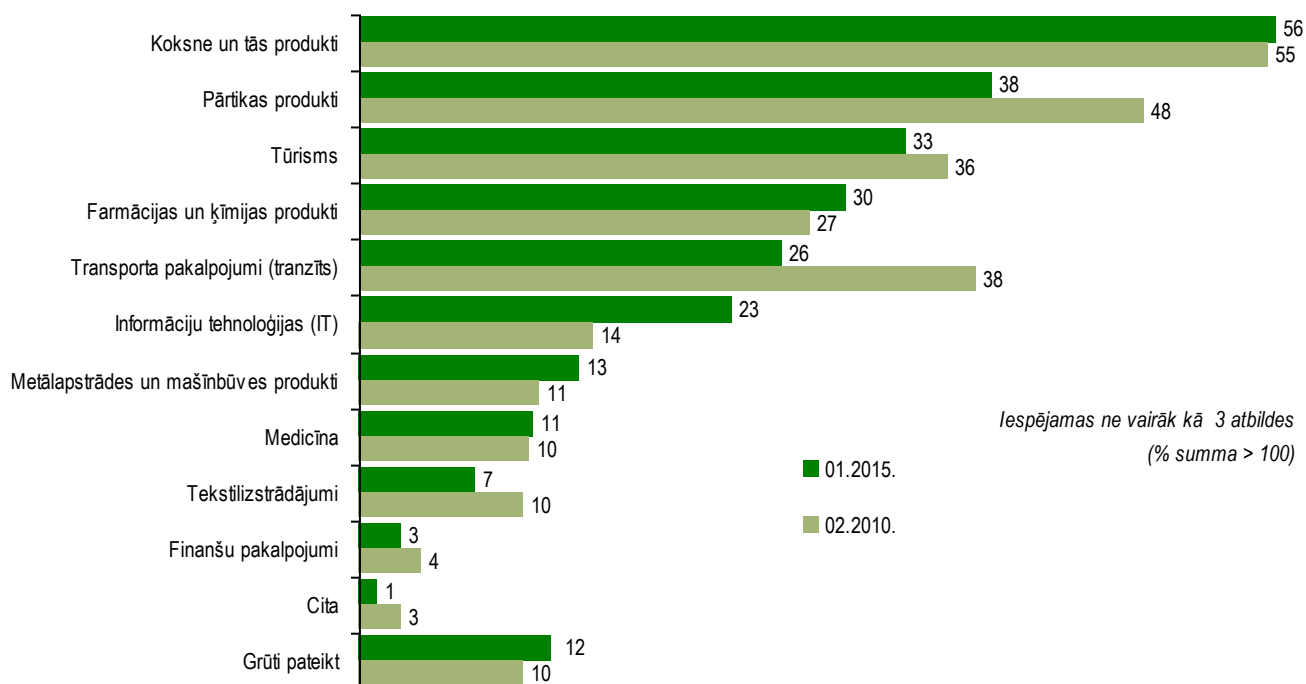
2015.gada 9.janvāris - 24.janvāris, N=1000 Latvijas iedzīvotāji

Atbildot uz jautājumu, kādas preču un pakalpojumu grupas visvairāk palielinās Latvijas eksportu nākamajos piecos gados, vairāk nekā puse aptaujāto Latvijas iedzīvotāju uzskatīja, ka tā būs koksne un tās produkti (56%). Nākamās biežāk minētās preču un pakalpojumu grupas bija pārtikas produkti (38%), tūrisms (33%), kā arī farmācijas un ķīmijas produkti (30%). Salīdzinoši bieži respondenti nosauca arī transporta pakalpojumus (tranzīts) (26%) un informācijas tehnoloģijas (IT) (23%).

Kuras, Jūsaprāt, būs 3 preču un pakalpojumu grupas, kas visvairāk palielinās Latvijas eksportu nākamajos piecos gados?

%

2010. un 2015.gada aptauju datu salīdzinājums

Iespējamas ne vairāk kā 3 atbildes
(% summa > 100)

■ 01.2015.
■ 02.2010.

Visi Latvijas iedzīvotāji

2010. un 2015.gada aptauju datu salīdzinājums liecina, ka 2015.gadā retāk nekā pirms pieciem gadiem par grupām, kuras palielinās eksportu, tika uzskatīti pārtikas produkti (2010.gads: 48%, 2015.gads: 38%), tūrisms (2010.gads: 36%, 2015.gads: 33%), transporta pakalpojumi (tranzīts) (2010.gads: 38%, 2015.gads: 26%) un tekstilizstrādājumi (2010.gads: 10%, 2015.gads: 7%). Savukārt biežāk nekā pirms pieciem gadiem nosaukti farmācijas un ķīmijas produkti (2010.gads: 27%, 2015.gads: 30%) un informāciju tehnoloģijas (IT) (2010.gads: 14%, 2015.gads: 23%).

Kā Jūs uzskatāt, kas ir 3 būtiskākie izaicinājumi, ar ko Latvijai vajadzēs sastapties nākamo piecu gadu laikā?

%

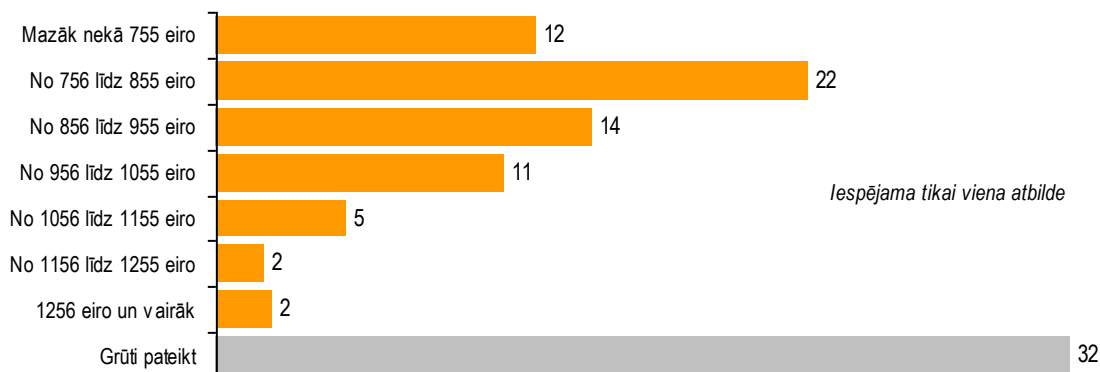
2015.gada 9.janvāris - 24.janvāris, N=1000 Latvijas iedzīvotāji

Par izaicinājumu, ar ko Latvijai vajadzēs sastapties nākamo piecu gadu laikā, visbiežāk tika atzīta sabiedrības novecošanās (52%). Salīdzinoši bieži par draudiem tika uzskatīta arī liela sociālā nevienlīdzība sabiedrībā (42%) un darbspēka trūkums (39%). Vēl 31% respondentu starp trīs būtiskākajiem izaicinājumiem Latvijai minēja lielu bezdarba līmeni, bet 29% - sliktu ekonomisko situāciju valstī. Citas atbildes respondenti nosauca retāk.

Prognozes par vidējo algu Latvijā

Zinot to, ka 2014.gada 3.ceturksnī vidējā alga Latvijā pirms nodokļu nomaksas ("uz papīra") bija aptuveni 775 eiro, cik liela, Jūsprāt, tā varētu būt pēc pieciem gadiem?

%

2015.gada 9.janvāris - 24.janvāris, N=1000 Latvijas iedzīvotāji

Lūgti prognozēt, kāda pēc pieciem gadiem Latvijā varētu būt vidējā alga, ņemot vērā, ka 2014.gada 3.ceturksnī tā bija 775 eiro, visbiežāk respondenti uzskatījuši, ka pēc pieciem gadiem tā būs robežās no 756 līdz 855 eiro. 14% uzskatīja, ka tā būs no 856 līdz 955 eiro, 11% - no 956 līdz 1055 eiro, 5% - no 1056 līdz 1155, 2% - no 1156 līdz 1255, un vēl 2% prognozēja vidējo algu virs 1256 eiro. Viedokli, ka vidējā darba alga Latvijā pēc pieciem gadiem būs mazāka nekā šobrīd, pauda 12% aptaujāto. Jāpiebilst, ka aptuveni trešdaļa respondentu atturējās atbildēt uz šo jautājumu.

IV DAĻA – EKSPERTU KOMENTĀRI PAR NĀKOTNES PROGNOZĒM

Uldis Augulis, Latvijas Republikas labklājības ministrs

Izvērtējot, ar kādiem izaicinājumiem Latvijai nāksies sastapties nākamo piecu gadu laikā, visbiežāk respondenti atzīmējuši sabiedrības novecošanos (52%). Nav šaubu, ka būtisku lomu valsts ekonomiskā potenciāla attīstībā spēlēs demogrāfiskie faktori, tai skaitā ilgāka un kvalitatīvāka darba mūža veicināšana. Sabiedrības novecošanās problēma ir aktuāla ļoti daudzās valstīs, tāpēc Labklājības ministrijas darba kārtībā ir uz pierādījumiem balstītas aktīvās novecošanās stratēģijas izstrāde 2016.gadā. Patlaban sadarbībā ar Pasaules Banku tiek veikts pētījums, kas sniegs Latvijas situācijas analīzi par novecošanās aspektiem. Pētījuma rezultāti tiks izmantoti, izstrādājot aktīvās novecošanās stratēģiju iedzīvotājiem vecumā no 50 gadiem ar mērķi veicināt ilgāku un veselīgāku darba mūžu. Stratēģijas ietvaros galveno uzmanību pievērsīsim gados vecāku iedzīvotāju līdzdalībai darba tirgū. Tai pašā laikā nedrīkstam aizmirst, ka būtiska nozīme ir darba devējiem, no kuriem būs atkarīgs, vai vecāka gadagājuma darbinieku potenciāls tiks pietiekami novērtēts. Ceru, ka to novērtēs ne tikai darba devēji, bet arī sabiedrība kopumā.

Arnis Kaktiņš, tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra „SKDS” direktors

Viena no interesantākajām lietām, ko mums sniedz jaunākā „DNB Latvijas barometra” dati, ir iespēja paskatīties, cik lielā mērā ir attaisnojušās iedzīvotāju izteiktās prognozes 2010.gadā par to, kas Latvijā atsevišķos svarīgos aspektos varētu notikt nākamo 5 gadu laikā.

Var secināt, ka pirms pieciem gadiem, domājot par nākotni, mēs esam bijuši ļoti optimistiski – tikai retais ir spējis pieļaut, ka dzīve vidējā termiņā varētu arī neiet uz augšu vai vismaz stāvēt uz vietas. Apskatītais 5 gadu periods saistībā ar norisēm valstī man visdrīzāk saistās ar apzīmējumu „vidējs termiņš”, jo šādu laika posmu man ir grūti nosaukt par īstermiņu, bet arī ilgtermiņš, manuprāt, gluži tas nav.

Tikai 14% aptaujāto pirms pieciem gadiem paredzēja, ka viņu ienākumi šajā laikā visdrīzāk samazināsies. Taču pašlaik gandrīz katrs trešais apgalvo, ka pirms pieciem gadiem ir saņēmis vairāk naudas nekā patlaban (30%). 41% aptaujāto tolaik prognozēja savu ienākumu palielināšanos, patlaban to atzīst tikai 32%.

Taču, ja skatāmies saistībā ar valsts kopproduktu izteiktās prognozes, tad gaidas no pašreizējās realitātes novērtējuma atšķiras vēl vairāk. Pirms pieciem gadiem 51% aptaujāto paredzēja, ka Latvijas ekonomiskā situācija (pēc iekšzemes kopprodukta) uzlabosies, un tikai 13% prognozēja, ka tā pasliktināsies. Patlaban uz uzlabojumu norāda vien 29% aptaujāto, bet uz pasliktināšanos - 28%.

Paredzu, ka ne viens vien, uz šiem datiem skatoties, teiks: „Tas viss, ko tie iedzīvotāji te ir sarunājuši par pašreizējo situāciju, ir pilnīgas blēņas! Jo oficiālā statistika nepārprotami liecina, ka pēdējo 5 gadu laikā valsts kopprodukts ir nemitīgi pieaudzis, un arī vidējie ienākumu rādītāji to vien dara kā nemitīgi kāpj. Tie aptaujātie taču paši nesaprot, ko runā: viņi melo gan sev, gan citiem!”

Šeit tiešām ir daudzi aspekti, kuriem pievērst uzmanību un par kuriem padomāt. Piemēram, mēs, iespējams, dažu savu psiholoģisko īpatnību dēļ mēdzam nākotnē biežāk skatīties ar cerībām, pat ja tās ir iracionālas (jo tā ir vieglāk dzīvot).

Taču es ierosinu uz šo lietu paskatīties no citas puses. Uzdot sev jautājumu: kas īsti katram no mums ir realitāte, kurā dzīvojam, kas to raksturo un kā to varam nomērīt? Vai nav tā, ka katram no mums patiesā realitāte ir tā, ko ikdienā redzam, kam ticam, kā jūtamies (un kā to raksturojam, atbildot uz aptauju jautājumiem), nevis tā, kas kaut kur figurē statistikas atskaitēs un ko mums mēģina iestāstīt amatpersonas!

Šīs aptaujas dati mums kārtējo reizi parāda, ka Latvijā paralēli pastāv vairākas realitātes. Ir oficiālā realitāte, un ir realitāte, kurā dzīvo sabiedrība. Un, manuprāt, tā ir valstiska mēroga problēma, ka šīs realitātes lielā mērā atšķiras. Šķiet, ka šai parādībai (plašāk tvertai) ir arī citi apzīmējumi: plaisa starp varu un sabiedrību, kā arī uzticības krīze varai.

Latvija ir viena no tām tautām, kurai noraizēšanās par ienākumu līmeni ir sevišķi raksturīga, neraugoties uz to, ka pasaules kontekstā mūsu labklājība ir virs vidējā. Daļēji šo hronisko neapmierinātību droši vien nosaka mūsu mērauklas, kas daļai iedzīvotāju ir it kā sociāli droša padomju dzīve, citiem – pasaules bagātāko valstu vidū esošās Rietumu kaimiņvalstis. Uz šī fona vēl ilgi dzīvosim gan ekonomiski nedrošāk, gan trūcīgāk. Diemžēl tas nenāk par labu indivīda (no vienas puses) un plašākas sabiedrības un valsts (no otras puses) attiecībām. Zīmīgs ir atbilstošs sadalījums jautājumos par to, kāpēc respondentu ienākumi, salīdzinot ar laiku pirms pieciem gadiem, palielinājušies vai samazinājušies. Populārākā atbilde tiem, kuru ienākumi palielinājušies, ir pašu pieaugušās iemaņas un pieredze. Populārākā atbilde tiem, kuri kļuvuši trūcīgāki, norāda uz Latvijas ekonomiskās situācijas pasliktināšanos. Laikam jau ir gluži dabiski, ka nopelnus par uzlabojumiem cilvēki vairāk sliecas piedēvēt sev, kamēr pasliktinājumu patīkamāk skaidrot ar citu vainu vai kādiem bezpersoniskiem ārējiem faktoriem. Tāpēc diemžēl jāapzinās, ka pat veiksmīgas ekonomiskās politikas gadījumā valsts nevarētu cerēt uz atzinību vienas krietnas labklājības baudītāju daļas skatījumā. Veiksmīgam cilvēkam gan būtu vērts arī atcerēties, ka, gluži kā ūdens izlietnē tek ne tikai tāpēc, ka viņš pie sienas piemontējis labu krānu, bet, arī pateicoties „neredzamas” ūdensvada sistēmas pastāvēšanai, tā arī darbs un bizness ienes naudu tāpēc, ka sabiedrība izveidojusi tam labvēlīgus apstākļus.

Artis Kampars, bijušais ekonomikas ministrs, partijas „Vienotība” ģenerālsekretārs

Jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma datus varam gūt pārlicību, ka ilgtermiņa noskaņojuma tendence kopš krīzes zemākā punkta ir pastāvīgi augšupejoša, un priecē, ka 35% aptaujāto ir pārliecināti par dzīves kvalitātes uzlabošanos nākotnē un tikai 17% aptaujāto ir skeptiski noskaņoti. Droši vien vēl kādu laiku Latvijā dažādu notikumu un faktu mēraukla būs „pirms un pēc krīzes”, un jāatzīst, ka šādā kontekstā sabiedrības kopējais noskaņojums, neraugoties uz pēdējā gada ar Ukrainas konfliktu saistītajiem izaicinājumiem, ir labāks par sagaidāmo.

Šī pētījuma fokusā ir Latvijas ģimeņu labklājība, kas arī ir galvenais sabiedrības kolektīvās pašsajūtas indikators. Patlaban jebkuras nākotnes prognozes Latvijā nav iespējams vērtēt atrauti no valsts drošības kapacitātes stiprināšanas, īpaši pašreizējā ģeopolitiskajā situācijā. Tādēļ arī ģimenes un indivīda dzīves kvalitāte un valsts drošība ir galvenās prioritātes premjerministres Laimdotas Straujumas valdības deklarācijā. Politikiem Latvijā nereti pārmet, ka nav izvirzīti lieli un stratēģiski valsts attīstības mērķi – kā savulaik bija, piemēram, iestāties Eiropas Savienībā un NATO. Valdības mājasdarbi patlaban ir, iespējams, sarežģītāki, tomēr ne mazāk vienojoši un visiem būtiski – piemēram, valsts enerģētiskā neatkarība. Tas prasa ļoti intensīvu un mērķtiecīgu darbu, kura rezultāts būs gan valsts drošība, gan iedzīvotāju sociālā drošība un ikvienas ģimenes labklājība.

Līga Meņģelsone, Latvijas Darba devēju konfederācijas ģenerāldirektore

Iepazīstoties ar „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultātiem, kuros salīdzinātas Latvijas iedzīvotāju subjektīvās sajūtas par dzīves līmeni un ekonomisko situāciju pēdējo piecu gadu griezumā, ir vērts šīs sajūtas salīdzināt ar objektīvajiem datiem – iekšzemes kopprodukta, algu, cenu, pirkjspējas, mājāsaimniecību ienākumu līmeni un nodarbinātības izmaiņām šajā periodā.

Jāatzīst, ka sabiedrība ekonomiskās situācijas izmaiņas novērtē adekvāti (norādot uz pozitīvām izmaiņām), jo visi galvenie ekonomikas rādītāji pēdējos piecos gados ir uzlabojušies.

Neskatoties uz gana pozitīvajiem vērtējumiem atsevišķos jautājumos, pētījums liecina, ka sabiedrībā saglabājas nozīmīgs „neapmierināto īpatsvars”, kas acīmredzot izskaidrojams ar to, ka ievērojama daļa iedzīvotāju nepietiekami izjūt ekonomikas izaugsmes rezultātus savā dzīvē. Tas ir viens no iemesliem, kādēļ LDDK savā darbībā pastāv uz to, lai, domājot par sociālās nevienlīdzības mazināšanu sabiedrībā, daudz lielāka uzmanība tiktu pievērsta ne tikai minimālās algas pieaugumam, bet arī mērķtiecīgam neapliekamā minimuma paaugstinājumam, tādējādi veicinot ienākumu pieaugumu zemākas kvalifikācijas darbavietās. Savukārt, lai veicinātu atalgojuma līmeņa kopējo pieaugumu, nepieciešams turpināt darbu nodokļu – konkrēti, iedzīvotāju ienākuma nodokļa – samazināšanu.

Pētījuma respondentu nākotnes vērtējums ir neitrāls – ne īpaši optimistisks, ne pesimistisks -, kas varētu būt saistīts ar ģeopolitisko nenoteiktību. Tomēr dažādu ekonomikas institūtu prognozes arī pašreizējos apstākļos paredz Latvijas ekonomikas attīstību turpmākajos gados vidēji 2-3% robežās, kas nozīmē arī pakāpenisku iedzīvotāju materiālās situācijas uzlabošanos – augs gan algas, gan nodarbinātība, gan mājsaimniecību vidējie ienākumi visās grupās.

Andris Piebalgs, Valsts prezidenta Eiropas lietu un ekonomikas padomnieks

Jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti liecina, ka iedzīvotāji nākotnē lūkojas optimistiski, jo tikai 17% respondentu uzskata, ka dzīve pēc pieciem gadiem būs grūtāka. Pārsteidzoši ir rezultāti ir par nākotnes izaicinājumiem. Tikai 16% respondentu kā nopietnu izaicinājumu atzīst saspringto ģeopolitisko situāciju. Nekad nebūtu arī gaidījis, ka sabiedrības novecošanās būs izteikti galvenais izaicinājums. Interesanti, ka darbaspēka trūkums stāv augstāk par bezdarbu. Izskatās, ka iedzīvotāji no valdības arī turpmāk sagaida makroekonomisko problēmu risināšanu.

Pētījums nedaudz arī iezīmē to, ka savās neveiksmēs iedzīvotāji meklē citus vainīgos (nevis pašus sevi). Piemērs ir 35% respondentu, kuri uzskata, ka viņu ienākumi ir samazinājušies eiro ieviešanas dēļ.

Domāju, ka nākamajiem pētījumiem būtu vairāk jāfokusējas uz dzīves kvalitātes jautājumiem. Iespējams, tas palīdzēs labāk saprast sabiedrības noskaņojumu un valdībai izdarīt nepieciešamās izmaiņas politikā.

Agnese Rutkovska, Latvijas Bankas ekonomiste

Amerikāņu žurnālists un rakstnieks Ambrozs Bīrss savulaik asprātīgi un trāpīgi definēja jēdzienu „nākotne” - tas ir laika periods, kad mums klājas lieliski, draugi uzticami un laime garantēta. Nākotne teju vienmēr liekas labāka par tagadni. Par pagātni gan domas dalīsies, bet apziņa „ka toreiz zāle bija zaļāka un debesis bija zilākas” arī ir mūžam aktuāla, un grūtības vai šā laika sliktās puses aizmirstas.

Šīs pārdomas sasaucas ar jaunāko „DNB Latvijas barometra” pētījumu, kas ir veltīta nākotnes prognozēm – ielūkojoties piecus gadus uz priekšu un piecus – atpakaļ, un atgādinot, ko prognozējam pirms pieciem gadiem. Komentēšu divas pētījumā aplūkotās tēmas - iedzīvotāju ienākumu līmeņa pārmaiņas un eksporta attīstību.

Kā auguši iedzīvotāju ienākumi?

2010. gadā 41% iedzīvotāju atzīmēja, ka nākamo piecu gadu laikā viņu ienākumu līmenis būs palielinājies. 2015. gadā 32% aptaujāto atzina, ka ienākumi pēdējā piecgadē ir auguši. Domāju, ka ienākumu palielinājums tomēr bijis lielākai daļai iedzīvotāju un precīzi ienākumi krīzes pilnbriedā 2010. gadā ir jau piemirsušie. Tiesa, situācija dažādām iedzīvotāju grupām mainījusies atšķirīgi – darbaspējīgā vecuma cilvēkiem ienākumi ir krietni auguši, ko gan nevar teikt par pensionāriem.

Kopš 2010. gada vidējā bruto alga ir palielinājusies par 20.8%. Turklāt palielinātā ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamā minimuma dēļ vēl straujāk ir augusi neto alga jeb ienākumi uz rokas, kas palielinājušies par 24.5%. Kāda daļa no šī pieauguma noteikti ir tikai greizs statistikas spogulis, jo ir mazinājusies arī ēnu ekonomika, tomēr tendence ir gana pārliecinoša. Reālās algas kāpums, t.i., izslēdzot inflācijas ietekmi uz pirkjspēju, ir mazāks (12.4% bruto un 15.9% neto). Tomēr augusi ir ne vien vidējā alga, bet arī to saņemošo iedzīvotāju skaits - nodarbināto iedzīvotāju skaits 2014. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu ir palielinājies par vairāk nekā 30 tūkstošiem (CSP dati, autores novērtējums un aprēķini).

Vienlaikus pensionāriem pirkspēja pēdējā piecgadē ir samazinājusies, un vissliktākā situācija ir vientuļiem sirmgalviem, kuru ģimeņu rocību nepapildina citi ienākumi - šis ir vienīgais mājsaimniecību tips, kam reālie ienākumi 2013. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu ir samazinājušies. Arī pašu vecuma pensiju saņēmēju skaits šajā laikā ir nedaudz sarucis – vidēji 2014. gadā bija par 1.6 tūkst. vecuma pensiju saņēmēju mazāk nekā 2010. gadā (CSP un VSAA dati, autores aprēķini).

Šie ir kopējo tautsaimniecības attīstību raksturojošie rādītāji, bet katram individuāli nāk klāt arī ar paša profesionālo izaugsmi saistītais ienākumu uzlabojums. Arī „DNB Latvijas barometra” pētījumā kā biežāko iemeslu

ienākumu uzlabojumam cilvēki ir minējuši praktisku iemaņu palielinājumu un pieredzi savā amatā (24%). Ekonomiskās situācijas uzlabošanās kā galveno faktoru min nedaudz mazāka daļa no aptaujātajiem (22%).

Protams, ka katram pašam izsvērt, kas ir galvenais iemesls, ir sarežģīti. Ja aptaujātais ir darbinieks, kurš krīzes laikā tika atlaists, bet, situācijai uzlabojoties, atjaunojis savu darbību, tad secinājumus izdarīt ir vienkārši, bet, ja aptaujātais savas darba gaitas ir tikai nesen uzsācis un iepriekš labākajā gadījumā saņēma tikai mācību stipendiju, tad to ar tautsaimniecību nesaistīs pat tad, ja konkrētā darba vieta tiešām izveidojusies līdz ar šā uzņēmuma darbības paplašināšanu.

Kā iemeslus ienākumu samazinājumam pēdējā piecgadē aptaujātie minējuši Latvijas ekonomiskās situācijas pasliktināšanos (52%), eiro ieviešanu (35%) un darba zaudēšanu (33%). Domāju, ka aptaujātie te vairāk ir gribējuši paust savu protestu, nevis objektīvu novērtējumu.

Latvijas iekšzemes kopprodukts kopš 2010. gada ir audzis par 18%, mājsaimniecību izdevumi (izslēdzot cenu ietekmi uz pirkstspēju) - par 15%, preču un pakalpojumu eksports - par 27% (CSP dati, autores novērtējums un aprēķini). Ienākumu pieaugumu jau minēju. Tiešām pasliktināšanās? Protams, atkal jau nozīme ir katram individuālajam gadījumam, tiklab aptaujātais var strādāt kādā uzņēmumā, kura galvenais noieta tirgus ir Krievija un kuram pašlaik klājas grūti gan rubļa kursa pārmaiņu, gan vāja pieprasījuma, gan sankciju vai citu iemeslu dēļ, bet šādi izņēmuma gadījumi nevarētu radīt 52% aptaujāto vērtējumu, ka situācija ir pasliktinājusies.

Arī eiro ieviešanas ietekme, kas likusies problēma 32% aptaujāto, ar norādītu ienākumu kritumu šķiet vairāk protesta paušana, nevis objektīvs arguments. Ja ar to ir domāts cenu pieauguma efekts, tad tas ir krietni pārspīlēts, jo, piemēram, 2011. gadā patēriņa cenas palielinājās par 4.4%, kas ir krietni lielāks kāpums nekā 0.6% cenu pieaugums, kas tika novērots 2014. gadā pēc eiro ieviešanas, t.sk. pēc *Eurostat* novērtējuma eiro ieviešanas efekts veidoja tikai 0.12-0.21 procenta punktus. Bet atkal jau atgādinu, ka individuālā līmenī var būt arī citi patiešām objektīvi iemesli, piemēram, ja ir samazinājušās darbavietas valūtas maiņas punktos un bankās, jo latu un eiro konvertācijas pakalpojumi ir zuduši un attiecīgi mazinājusies arī vajadzība pēc darbavietām iepriekšējā skaitā. Tiesa, šādas situācijas uz visu iedzīvotāju fona nav daudz.

Kopumā secinu, ka iedzīvotāju aptaujas patiešām ir noskaņojuma un attieksmes mērījums un racionalitāti un objektivitāti tajos ne vienmēr jāmēģina saskatīt. Bet vismaz par nākotni iedzīvotāji ir optimistiski: 56% aptaujāto prāto, ka vidējā alga pēc pieciem gadiem būs lielāka. Un atkal jau pēc pieciem gadiem konstatēsim, ka „viss ir slikti” neatkarīgi no tā, ko par to teiks statistika un ekonomikas norišu komentētāji.

Kuras nozares bijušas eksporta izaugsmes līderes pēdējā piecgadē?

2010. gadā iedzīvotājiem tika uzdots jautājums - kuras preču un pakalpojumu grupas visvairāk palielinās Latvijas eksportu nākamajos piecos gados? Respondenti visbiežāk minēja koksni un tās produktus (55%), pārtikas produktus (48%), transporta pakalpojumus (transzītu) (38%), kā arī tūrismu (36%). Kā šīs prognozes piepildījās?

Ja runājam par preču eksportu nominālā izteiksmē (t.sk. ar cenu ietekmi), tad 2014. gadā salīdzinājumā ar 2010. gadu preču eksports audzis par 53%. Kuras preču grupas to visvairāk cēlušas? Lielākais devums ir bijis mehāniskām un elektroniskām ierīcēm (12% punktu devums; pieaugums par 93%), pārtikas produktiem (7% punktu devums; pieaugums par 93%), koks un koka izstrādājumiem (7% punktu devums; pieaugums par 37%) un minerālproduktiem (7% punktu devums; pieaugums par 115%) (CSP dati, autores aprēķini).

Pakalpojumu eksports šajā periodā auga par 25%, un nozares ar lielāko devumu bijušas - tūrisms (8% punktu devums; pieaugums par 48%), transporta pakalpojumi (7% punktu devums; pieaugums par 15%), datorpakalpojumi (3% punktu devums; pieaugums par 99%) un finanšu pakalpojumi (3% punktu devums; pieaugums par 24%) (Latvijas Bankas dati, autores novērtējums un aprēķini).

Tātad prognozes lielā mērā ir piepildījušās, un visbiežāk minētās nozares patiešām ir sniegušas nozīmīgu artavu eksporta kāpumā. Dažas nozares gan pirms pieciem gadiem nešķīta tik perspektīvas, tostarp informācijas tehnoloģijas, kas šī gada aptaujā par nākamo piecgadi ir novērtētas jau krietni augstāk (2010. gadā: 14%, 2015. gadā: 23%). Pagājušās piecgades eksporta flagmane jeb mehānismu un elektroierīču nozare gan uzmanību faktiski nav izpelnījusies, bet daļēji to var arī attaisnot ar samēro lielo reeksporta daļu – tā šajā nozarē veido teju pusi.

Izsakot prognozes 2015. - 2020. gadam, kā eksporta līderes aptaujātie minējuši koksni un tās produktus (56%), pārtikas produktus (38%) un tūrismu (33%). Es no savas puses gan mazāku lomu piešķirtu tūrismam, kas 2015.gada februāris

pēc straujās iepriekšējo gadu izaugsmes varētu būt sasniedzis zināmu piesātinājumu, bet lielāku potenciālu dotu mehānismiem un elektroierīcēm, kā arī informācijas tehnoloģijām, kas katru gadu audzē muskuļus. Turklāt mehānismu un elektroierīču nozari un pārtikas rūpniecību patlaban nozīmīgāk ietekmē Krievijas pieprasījuma kritums. Domājams, ka situācija piecu gadu laikā Krievijā uzlabosies, un, pat ja neuzlabosies, tad eksportētāji būs atraduši jaunus eksporta tirgus, kas jau tagad ļoti aktīvi un sekmīgi notiek.

Pēteris Strautiņš, DNB bankas ekonomikas eksperts

Ekonomikas svārstības īsākos laika posmos, par kādu var saukt arī gadu, kas ir arī ikmēneša „DNB Latvijas barometra” pētījuma jautājumu temats, ļoti lielā mērā nosaka nejaušības un sakritības. Likumsakarības ekonomikā izpaužas ilgākos laika posmos. Tāpēc atbildes uz jautājumu par ienākumiem Latvijā pēc pieciem gadiem ir piemērotākais optimisma un pesimisma mērītājs - tās atspoguļo cilvēku ticību ekonomikas spējai panākt ilgtspējīgu attīstību. Šī gada janvārī šādas atbildes ir saņemtas, un tās ļauj arī salīdzināt situāciju pirms pieciem gadiem.

Jāsaka, ka saņemtā atbilde nav ļoti pārliecinoša. Nedaudz vairāk ir to, kuri domā, ka ienākumi pēc pieciem gadiem būs palielinājušies: 32% pret 30%. Taču lielu pesimistu ir vairāk nekā lielu optimistu: 14% pret 6%. 29% aptaujāto domā, ka ienākumu līmenis būs tieši tāds pats, kas, šo atbildi interpretējot burtiski, nemaz nav iespējams, jo ekonomika ir ļoti dinamisks process.

Taču visinteresantākās man šķita atbildes uz jautājumu — kuras nozares sniegs lielāko eksporta pieaugumu nākamajos piecos gados? Ar ļoti lielu pārsvaru jautājumā par preču un pakalpojumu grupām, kuras visvairāk palielinās Latvijas eksportu nākamajos piecos gados, uzvar kokapstrāde, un tai seko pārtikas pārstrāde. Nav šaubu, ka minēto nozaru eksports augs un arī kopējais devums eksporta pieaugumā varētu būt starp lielākajiem. Taču atbilde, kas no mana, ja drīkst teikt, eksperta skatupunkta šķiet visticamākā, ir tikai septītajā vietā — metālapstrādes un mašīnbūves produkti. Tā ir ļoti liela nozare ar spēju strauji augt. To pašu var teikt par koksnes un pārtikas pārstrādes nozarēm, taču to temps tomēr ir lēnāks. Ja cilvēki domā, ka koksnes un pārtikas īpatsvars mūsu eksportā pieaugs, tas diez vai vedina uz lielu optimismu, lai cik apsveicams šo nozaru augstais attīstības līmenis būtu pats par sevi. Augsti attīstītām valstīm tomēr ir raksturīgs daudz lielāks metālapstrādes un mašīnbūves produktu īpatsvars eksportā, uz ko mēs ejam, kaut ne bez svārstībām pretējā virzienā. Tātad cilvēku skatījums uz mūsu eksportu vairāk ir balstīts pagātnē un populāros priekšstatos. Kaut kādā ziņā tas neapšaubāmi atspoguļo meža nozares lielisko spēju stāstīt par sevi sabiedrībai. Tas būtu jāiemācās arī citām nozarēm.

Ļoti tieši cilvēkus noteikti uzrunā jautājums par algām. Jāsaka, ka šīs prognozes ir izteikti pesimistiskas un nav gluži ticamas. 70% aptaujāto atzīmē, ka bruto algas pēc pieciem gadiem būs mazākas par 1000 eiro. Gandrīz nešaubīgi var teikt, ka tās būs lielākas. Populārākā atbilde ir 756 - 855 eiro (22%). Es teiktu, ka visticamākais intervāls no piedāvātajiem būtu 1056 - 1155 eiro. Šādu vai lielāku intervālu izvēlējušies 9%.

Savukārt pilnībā varu piekrist iedzīvotāju viedoklim par to, kas ir veicinājis ekonomikas attīstību pēdējos piecos gados. Trīs populārākās atbildes ar ļoti līdzīgu atbilžu skaitu ir ražošanas iekārtu modernizācija, uzņēmumu skaits un aktivitātes pieaugums, kā arī uzņēmēju kompetences līmeņa pieaugums. Tām pamatoti seko darbinieku kvalifikācijas paaugstināšanās. Strukturālās reformas valsts pārvaldē, kas tik bieži piesauktas, tomēr nevar dot tik daudz. Galvenokārt tāpēc, ka mūsu valsts pārvalde jau ir diezgan efektīva un tālākajiem uzlabojumiem tik lielas ietekmes vairs nevar būt. Šo atbildi izvēlējušies 10%.

Inna Šteinbuka, Eiropas Komisijas pārstāvniecības Latvijā vadītāja

Jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti liecina, ka vairāk nekā trešdaļa aptaujāto uzskata, ka pēc pieciem gadiem dzīve Latvijā būs kļuvusi vieglāka, bet es domāju, ka vissvarīgāk ir radīt iespējas labākai dzīvei – cilvēku pašu ziņā būs, kā tās izmantot. Interesanti, ka ienākumu pieaugumu pēdējo piecu gadu laikā cilvēki visbiežāk skaidro ar savu prasmju un pieredzes izaugsmi, bet ienākumu samazināšanos tikai retais saista ar zemāku pieprasījumu pēc attiecīgajām zināšanām.

Ja valsts ar Eiropas Savienības palīdzību cilvēkiem dos iespēju uzlabot savas prasmes un zināšanas, tad pārējais jau būs viņu pašu rokās. „Starptautiskā Darba organizācija” aplēsusi, ka Eiropas Komisijas ierosinātais 315 miljardu eiro investīciju plāns līdz 2018.gadam var radīt 2,1 miljonu jaunu darbavietu – no Latvijas pašas būs

atkarīgs, cik daudz no tām būs šeit. Tās, iespējams, nenozīmēs vieglāku dzīvi, taču daudziem dos iespēju dzīvot labāk.

Andris Vilks, bijušais Latvijas Republikas finanšu ministrs

Ja atskatāmies uz piecu gadu senu pagātņi un piecus gadus uz priekšu, tad aptaujās var vērot visai minimālas izmaiņas. Valsts attīstība un turība mainījās un mainīsies ļoti minimāli. Ir novērtēts, ka uzņēmumi un darba ņēmēji ir kļuvuši elastīgāki, apguvuši jaunas iemaņas, taču pamatos valstī izmaiņas ir nelielas. Tas pats ir vērojams arī redzējumā par galvenajām nozarēm un eksportprecēm, kur vērojam nemainīgu dominanci kokmateriāliem un pārtikai.

Lai arī Latvijas ekonomika pēdējos gados ir visai strauji augusi, daudzos rādītājos jau pārsniedzot pirmskrīzes līmeni, kas daudzās jomās tajā laikā bija iluzors, nevis reāls, aptaujāto vērtējumā tas atspoguļojies tikai nedaudz. Aptauja parāda, ka iedzīvotāju ienākumu līmenis ir nedaudz uzlabojies vai palicis tāds pats pēdējo piecu gadu laikā, un tas galvenokārt noticis, pilnveidojot darba prasmes un izglītojoties, tātad uzlabojot darba ražīgumu, kā arī brīžiem mainot darbības sfēru.

Runājot par nākotni, sabiedrību joprojām uztrauc jautājumi, kuru risināšanai netiek sniegtas tādas reāli ticamas atbildes no politiķiem, valsts pārvaldes un uzņēmējiem. Proti, par spēju atrast labāku darbu, par sociālās un ienākumu nevienlīdzības mazināšanos, par spēju apturēt lauku un mazpilsētu iztukšošanos, par iespēju apturēt emigrāciju no valsts labākas dzīves meklējumos Rietumos.

Kā viena no atbildēm, kas ir mazinājusi iedzīvotāju ienākumus, tiek minēta eiro ieviešana. Tā kā inflācija pēc eiro ieviešanas ir bijusi minimāla, to vairāk var uztvert līdzīgi kā nemitīgo valdības vai Saeimas gānīšanu visās savās problēmās.

Visticamāk, ka tuvākajos mēnešos aptauju rezultāti pasliktināsies, jo pieredzēsim krietni lēnāku Latvijas un Eiropas Savienības valstu ekonomiku attīstību, krīzi Krievijā un neskaidru ģeopolitisko situāciju plašākā reģionā. Ja jau iedzīvotāju aptaujās no 2012.gada līdz 2014.gadam visai minimāli pozitīvi tika reaģēts uz pēdējo gadu ekonomikas pieaugumu Latvijā, nodarbinātības un darba algu palielināšanos, tad vismaz šogad dažādu pozitīvo faktoru būs krietni mazāk.

„DNB Latvijas barometra” Nr.77 aptaujas tehniskā informācija

PĒTĪJUMA VEICĒJS	Pētījumu centrs SKDS
ĢENERĀLAIS KOPUMS	Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 74 gadiem
PLĀNOTĀS IZLASES APJOMS	1000 respondenti (ģenerālajam kopumam reprezentatīva izlase)
SASNIEGTĀS IZLASES APJOMS	1000 respondenti
IZLASES METODE	Stratificētā nejaušā izlase
STRATIFIKĀCIJAS PAZĪMES	Administratīvi teritoriālā
APTAUJAS VEIKŠANAS METODE	Tiešās intervijas respondentu dzīves vietās
ĢEOGRĀFISKAIS PĀRKLĀJUMS	Visi Latvijas reģioni (123 izlases punkti)
APTAUJAS VEIKŠANAS LAIKS	No 09.01.2015. līdz 24.01.2015.

SASNIEGTĀS IZLASES SALĪDZINĀJUMS AR IEDZĪVOTĀJU STATISTIKU

	Respondentu skaits izlasē (%) pirms svēršanas	Respondentu skaits izlasē (%) pēc svēršanas*	LR IeM PMLP ledz. reģ. dati uz 07.02.2014.
KOPĀ	100.0	100.0	100.0

REĢIONS

Rīga	32.9	32.3	32.3
Pierīga	17.8	17.8	17.8
Vidzeme	10.7	10.1	10.1
Kurzeme	11.8	12.9	12.9
Zemgale	11.4	12.2	12.2
Latgale	15.4	14.7	14.7

DZIMUMS

Vīrieši	42.2	47.5	47.5
Sievietes	57.8	52.5	52.5

TAUTĪBA

Latvieši	56.6	58.3	58.3
Citi	43.4	41.7	41.7

VECUMS

18 - 24 g.v.	12.6	11.9	11.9
25 - 34 g.v.	19.5	20.6	20.6
35 - 44 g.v.	16.1	18.7	18.7
45 - 54 g.v.	17.1	19.1	19.1
55 – 74 g.v.	34.7	29.7	29.7

STATUSS

Strādājošie	58.6	61.8
Nestrādājošie	41.4	38.2

IZGLĪTĪBA

Pamatizglītība	13.7	13.5
Vidējā, vidējā profesionālā	59.3	59.3
Augstākā	27.0	27.1

PILSONĪBA

LR pilsoņi	85.5	86.7
Respondenti bez LR pilsonības	14.5	13.3

*Dati tika svērti pēc pazīmēm: reģions, tautība, dzimums, vecums.

„DNB Latvijas barometra” Nr.77 aptaujā izmantotā anketa

I DAĻA - INDIKATORI

N1. Vai, Jūsaprāt, situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā vai nepareizā virzienā?

Pareizā	1
Nepareizā	2
Grūti pateikt/ NA	8

N2. Kā Jūs šobrīd vērtējat Latvijas valdības darbu? Vai Jūs ar to esat...

Pilnībā apmierināts	1
Drīzāk apmierināts	2
Drīzāk neapmierināts	3
Pilnībā neapmierināts	4
Grūti pateikt/ NA	8

N3. Kā Jūs novērtētu pašreizējo Latvijas ekonomikas stāvokli? Vai, Jūsaprāt, tas ir...

Ļoti labs	1
Drīzāk labs	2
Viduvējs	3
Drīzāk slikts	4
Ļoti slikts	5
Grūti pateikt/ NA	8

N4. Vai, Jūsaprāt, Latvijas ekonomikas situācija šobrīd kopumā uzlabojas, nemainās vai arī pasliktinās?

Uzlabojas	1
Pasliktinās	2
Nemainās	3
Grūti pateikt/ NA	8

N5. Domājot par Latvijas ekonomikas stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju tas, Jūsaprāt, visdrīzāk būs...

Ievērojami uzlabojies	1
Nedaudz uzlabojies	2
Nebūs mainījies	3
Drīzāk pasliktinājies	4
Ievērojami pasliktinājies	5
Grūti pateikt/ NA	8

N6. Kā Jūs novērtētu savu/ savas ģimenes pašreizējo finansiālo stāvokli? Vai, Jūsaprāt, tas ir...

Ļoti labs	1
Drīzāk labs	2
Viduvējs	3
Drīzāk slikts	4
Ļoti slikts	5
Grūti pateikt/ NA	8

N7. Domājot par Jūsu un Jūsu ģimenes materiālo stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju tas, Jūsaprāt, visdrīzāk būs...

Ievērojami uzlabojies	1
Nedaudz uzlabojies	2
Nebūs mainījies	3
Drīzāk pasliktinājies	4
Ievērojami pasliktinājies	5
Grūti pateikt/ NA	8

N8. Kādas, Jūsaprāt, šobrīd kopumā ir iespējas Latvijā atrast labu darbu? Vai, Jūsaprāt, tās ir...

Ļoti labas	1
Drīzāk labas	2
Viduvējas	3
Drīzāk sliktas	4
Ļoti sliktas	5
Grūti pateikt/ NA	8

II DAĻA – NĀKOTNES PROGNOZES

Nākamie jautājumi būs par ienākumu līmeni

L1. Domājot par dzīvi Latvijā pirms 5 gadiem, kā Jūs domājat, vai Jūsu ienākumu līmenis, salīdzinot ar tā brīža situāciju, ir:

Ievērojami palielinājies	1	<i>Pāriet pie L2.jautājuma!</i>
Nedaudz palielinājies	2	
Tāds pats kā toreiz	3	<i>Pāriet pie L4.jautājuma!</i>
Nedaudz samazinājies	4	<i>Pāriet pie L3.jautājuma!</i>
Ievērojami samazinājies	5	
Grūti pateikt/NA	8	<i>Pāriet pie L4.jautājuma!</i>

L2. Kas, Jūsprāt, bija noteicošais, kāpēc Jūsu ienākumu līmenis salīdzinot ar laiku pirms 5 gadiem, ir palielinājies? (Izsniegt kartīti L2! Atzīmēt visus piemērotos atbilžu variantus!)

Latvijā uzlabojās ekonomiskā situācija	1	<i>Pāriet pie jautājuma L4!</i>
Ir uzlabojies mans izglītības līmenis	2	
Man tagad ir vairāk praktisku iemaņu, pieredzes savā amatā, specialitātē	3	
Esmu virzījies pa karjeras kāpnēm	4	
Pārgāju strādāt uz citu uzņēmumu (tajā pašā nozarē)	5	
Pārqualificējos uz citu nozari	6	
Esmu veicis veiksmīgus finanšu ieguldījumus	7	
Uzsāku vai attīstīju savu uzņēmējdarbību	8	
Izdevīgi apprecējos	9	
Kāds ģimenes loceklis sāka labāk pelnīt	10	
Laimēju loterijā, azartspēlēs	11	
Ieguvu mantojumu	12	
Valsts maksā lielāku pensiju vai pabalstu	13	
Tika ieviests eiro	14	
Cits iemesls	15	
Grūti pateikt/NA	98	

L3. Kādu iemeslu dēļ, Jūsprāt, pēdējo piecu gadu laikā Jūsu ienākumi ir samazinājušies? (Izsniegt kartīti L3! Atzīmēt visus piemērotos atbilžu variantus!)

Latvijā ir pasliktinājusies ekonomiskā situācija	1
Valsts samazināja pensijas un pabalstus	2
Pēc manām zināšanām un iemaņām vairs nav pieprasījuma	3
Veselības stāvokļa dēļ	4
Darba zaudēšanas dēļ	5
Bija neprognozējamas problēmas, neveiksmes	6
Eiro ieviešanas dēļ	7
Cits iemesls	8
Grūti pateikt/NA	98

Nākamie jautājumi būs par Latvijas ekonomisko izaugsmi

L4. Vai Latvijas ekonomiskā situācija (pēc iekšzemes kopprodukta) pēdējo piecu gadu laikā ir:

Ievērojami uzlabojusies	1
Nedaudz uzlabojusies	2
Nav mainījusies	3
Nedaudz pasliktinājusies	4
Ievērojami pasliktinājusies	5
Grūti pateikt/NA	8

L5. Kas, Jūsaprāt, bija 3 galvenie faktori, kas ir veicinājuši Latvijas ekonomisko izaugsmi pēdējo piecu gadu laikā? (Izsniegt kartīti L5, izvēlēties trīs atbildes!)

Strukturālās reformas valsts pārvaldē	1
Vērtību maiņa sabiedrībā	2
Valsts lomas pieaugums ekonomikā	3
Valsts lomas samazināšanās, ekonomikas liberalizācija	4
Uzņēmumu skaita un aktivitātes pieaugums	5
Uzņēmēju kompetences līmeņa pieaugums	6
Darbinieku kvalifikācijas uzlabošanās	7
Ražošanas iekārtu modernizācija	8
Jaunu politiku parādīšanās	9
Vadoņa parādīšanās	10
Atbalsts prioritārajām nozarēm ekonomikā	11
Neviens no minētajiem variantiem	12
Grūti pateikt/NA	98

L6. Kas, Jūsaprāt, bija 3 galvenie faktori, kas ir kavējuši Latvijas ekonomisko izaugsmi pēdējo piecu gadu laikā? (Izsniegt kartīti L6, izvēlēties trīs atbildes!)

Strukturālo reformu neesamība valsts pārvaldē	1
Vērtību stagnācija sabiedrībā	2
Valsts lomas pieaugums ekonomikā	3
Valsts lomas samazināšanās, ekonomikas liberalizācija	4
Uzņēmumu skaita un aktivitātes samazināšanās	5
Uzņēmēju kompetences līmeņa samazināšanās	6
Darbinieku kvalifikācijas samazināšanās	7
Ražošanas iekārtu novecošana	8
Jaunu politiku neesamība	9
Vadoņa trūkums	10
Atbalsta trūkums prioritārajām nozarēm ekonomikā	11
Neviens no minētajiem variantiem	12
Grūti pateikt/NA	98

Nākamie jautājumi būs par nākotnes prognozēm

L7. Kuras, Jūsaprāt, būs 3 preču un pakalpojumu grupas, kas visvairāk palielinās Latvijas eksportu nākamajos piecos gados? (Izsniegt kartīti L7, izvēlēties trīs atbildes!)

Koksne un tās produkti	1
Metālapstrādes un mašīnbūves produkti	2
Pārtikas produkti	3
Farmācijas un ķīmijas produkti	4
Tekstilizstrādājumi	5
Transporta pakalpojumi (tranzīts)	6
Tūrisms	7
Finanšu pakalpojumi	8
Informāciju tehnoloģijas (IT)	9
Medicīna	10
Cita	11
Grūti pateikt/NA	98

L8. Zinot to, ka 2014.gada 3.ceturksnī vidējā alga Latvijā pirms nodokļu nomaksas („uz papīra”) bija aptuveni 775 eiro, cik liela, Jūsaprāt, tā varētu būt pēc pieciem gadiem?

Mazāk nekā 755 eiro	1
No 756 līdz 855 eiro	2
No 856 līdz 955 eiro	3
No 956 līdz 1055 eiro	4
No 1056 līdz 1155 eiro	5
No 1156 līdz 1255 eiro	6
1256 eiro un vairāk	7
Grūti pateikt/NA	8

L9. Kā Jūs domājat, vai dzīve Latvijā pēc pieciem gadiem būs kļuvusi:

Ievērojami vieglāka	1
Nedaudz vieglāka	2
Tāda pati kā tagad	3
Nedaudz grūtāka	4
Ievērojami grūtāka	5
Gūti pateikt/NA	8

L10. Kā Jūs uzskatāt, kas ir 3 būtiskākie izaicinājumi, ar ko Latvijai vajadzēs sastapties nākamo piecu gadu laikā? *(Izsniegt kartīti L10, izvēlēties trīs atbildes!)*

Sabiedrības novecošanās	1
Darbaspēka trūkums	2
Liels imigrantu skaits	3
Liela sociālā nevienlīdzība sabiedrībā	4
Nesaskaņas starp dažādu tautību pārstāvjiem	5
Asa ekonomiskā konkurence ar citām valstīm	6
Slikta ekonomiskā situācija valstī	7
Liels bezdarba līmenis	8
Saspringta ģeopolitiskā situācija (kari, iebrukuma draudi) reģionā	9
Ekoloģiskās problēmas	10
Cits <i>(norādīt, kas!)</i>	11
Grūti pateikt/NA	98

Papildu informācija:

Teika Lapsa

DNB bankas sabiedrisko attiecību vadītāja

Tel. 29161561

E-pasts: teika.lapsa@dnb.lv